

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

Цуркан-Сайфуліна Ю.В.

**МЕТОДОЛОГІЯ
ТА ОРГАНІЗАЦІЯ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

*Навчально-методичний посібник
до програми підготовки здобувачів вищої освіти
другого (магістерського) рівня 262 «Правоохоронна діяльність»*

УДК 001.891:340(075.8)

Рекомендовано до друку рішенням кафедри загальнотеоретичної юриспруденції та прав людини Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»
Протокол № 10 від 20.05.2025 року

Рекомендовано до друку

Навчально-методичною радою Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»,
Протокол № 9 від 27 травня 2025 р.

Рецензенти:

Зварич Р. В. доктор юридичних наук, професор, професор кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького ЗВО «Університету Короля Данила»

Чорномаз О. Б. доцент кафедри поліцейської діяльності факультету № 2 Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Автори-укладачі:

Цуркан-Сайфуліна Ю.В.- д.ю.н., професор, заступник директора з наукової роботи Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія».

Методологія та організація наукових досліджень: Навчально-методичний посібник до програми підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності (262 «Правоохоронна діяльність»)/Цуркан-Сайфуліна Ю.В., Чернівці, 2025. 115с.

Навчально-методичний посібник підготовлений відповідно до програми навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» для здобувачів другого (магістерського) рівня спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність».

Посібник охоплює питання становлення науки як соціального інституту, методологічних засад наукового пізнання, логіки проведення наукових досліджень у сфері права, джерельної бази юридичної науки, організації наукової діяльності у закладах вищої освіти, академічної доброчесності та етики дослідника, а також застосування сучасних інформаційних технологій і наукометричних систем у підготовці практичних досліджень.

Посібник розрахований на магістрів спеціальності «Правоохоронна діяльність», викладачів, науковців, здобувачів юридичної освіти, а також усіх, хто прагне опанувати сучасні підходи до методології та організації наукової роботи, підвищити рівень дослідницької культури й ефективно застосовувати результати наукових розвідок у практичній діяльності правоохоронних органів.

©Чернівецький навчально-науковий юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична академія»,
2025

© Цуркан-Сайфуліна Ю.В., 2025

ЗМІСТ

Пояснювальна записка ...	4
Тематичний план навчальної дисципліни ...	6
Лекційний матеріал ...	7
Плани семінарських і практичних занять ...	79
Контрольні питання ...	81
Завдання для самостійної та індивідуальної роботи студентів ...	84
Кейси ...	87
Інтерактивні вправи ...	91
Теми доповідей ...	93
Тести ...	96
Глосарій ...	103
Питання до іспиту ...	107
Література ...	110

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна **«Методологія та організація наукових досліджень»** є ключовим освітнім компонентом підготовки магістрів за спеціальністю **262 «Правоохоронна діяльність»**, оскільки формує у здобувачів фундаментальні знання про сутність науки, її функції, принципи та методи пізнання, а також практичні навички здійснення самостійної наукової діяльності у сфері права.

Курс забезпечує розуміння теоретичних засад наукового пізнання, структури та логіки юридичного дослідження, методів збору та аналізу інформації, правил роботи з джерельною базою, принципів академічної доброчесності та етики дослідника. Особлива увага приділяється розвитку дослідницької компетентності майбутніх правоохоронців, умінню застосовувати методологічні інструменти у практиці розслідування, профілактики правопорушень і підготовки аналітичних документів.

Курс покликаний сформуванню у студентів цілісне уявлення про сучасну науку як систему знань і соціальний інститут, який забезпечує розвиток суспільства та ефективність управлінських і правоохоронних процесів. У межах дисципліни розглядаються питання структури наукового знання, класифікації методів пізнання, специфіки юридичних досліджень, організації наукової діяльності у закладах вищої освіти, а також використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і наукометричних ресурсів.

Предметом дисципліни є методологічні основи, організаційні принципи та інструменти наукової діяльності у сфері права й правоохоронної практики.

Метою курсу є підготовка фахівців, здатних здійснювати самостійні наукові дослідження, застосовувати методи наукового аналізу та синтезу, формувати гіпотези, здійснювати обґрунтовані висновки, а також представляти результати досліджень у різних формах наукової комунікації.

Завдання дисципліни полягають у формуванні:

- здатності розуміти сутність і логіку наукового пізнання;
- уміння обирати адекватні методи дослідження для вирішення конкретних наукових і практичних завдань;
- навичок планування, організації та проведення наукових проєктів;

- здатності дотримуватись принципів академічної доброчесності;
- компетентності у використанні сучасних цифрових технологій, баз даних та наукометричних систем;
- уміння підготовки, оформлення та публічного представлення наукових робіт.

Вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів навичок аналітичного, критичного й інноваційного мислення, розвитку наукової культури, академічної доброчесності та вмінню поєднувати наукові підходи з практичними потребами правоохоронної діяльності.

За результатами навчання здобувач повинен продемонструвати здатність здійснювати науковий пошук у сфері права, критично аналізувати наукові джерела, узагальнювати результати досліджень, планувати та реалізовувати наукові проєкти, а також ефективно презентувати результати власних досліджень на конференціях, у статтях і звітах.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

	Назва тем
Тема 1.	Наука і методологія: поняття, структура, функції
Тема 2.	Методи наукового пізнання
Тема 3.	Наукове дослідження у сфері права: етапи і логіка
Тема 4.	Джерельна база наукового дослідження
Тема 5.	Організація наукових досліджень у закладах вищої освіти
Тема 6.	Науковий стиль і культура дослідження
Тема 7.	Форми представлення результатів дослідження
Тема 8.	Сучасні інформаційні технології у наукових дослідженнях
Тема 9.	Організація та управління науковими проєктами

ЛЕКЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ

ТЕМА 1. НАУКА І МЕТОДОЛОГІЯ: ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА, ФУНКЦІЇ

1. Поняття науки як системи знань і соціального інституту

Наука - це впорядкована система знань про об'єктивні закони розвитку природи, суспільства та мислення, що формується внаслідок цілеспрямованої пізнавальної діяльності людини. Вона не зводиться до простого накопичення фактів, а забезпечує їх логічне осмислення, перевірку й практичне використання. Наука виникла як особлива форма духовної діяльності, яка поступово відокремилася від філософії та релігії і нині є одним із провідних чинників суспільного розвитку.

Розглядаючи науку як систему знань, слід відзначити її головні ознаки: **об'єктивність, системність, доказовість і здатність до самокорекції**. **Науковим** є знання, яке підтверджується дослідом або логічним обґрунтуванням і може бути перевірене незалежними дослідниками. Важливою характеристикою науки є її **динамічність**: будь-яке наукове знання відкрито для уточнень і доповнень у світлі нових відкриттів. Саме завдяки цьому наука постійно оновлюється, розширює сферу досліджень і створює базу для інновацій.

Разом із тим наука виступає **соціальним інститутом** - упорядкованою системою організацій, норм, правил і відносин, що забезпечують створення та поширення знань. До цього інституту належать дослідницькі установи, заклади вищої освіти, грантові фонди, редакції наукових журналів, наукометричні бази, органи експертизи й рецензування. Соціальна роль науки полягає не лише у створенні нових знань, а й у трансформації практики - від упровадження технічних рішень до формування політики держави. Важливими елементами цього інституту є **академічна доброчесність, система рецензування, захист авторських прав**, що гарантують легітимність і якість знань.

У сфері права та правоохоронної діяльності наука виконує особливу місію. Вона створює **доктринальні засади законодавства**, сприяє удосконаленню правозастосовної діяльності, формує методи розслідування та доказування, забезпечує експертизу управлінських рішень у сфері публічної

безпеки. Розробка концепцій публічного адміністрування, антикорупційних механізмів, судової реформи та інших ключових напрямів ґрунтується на дослідженнях і висновках учених-правників. У сучасних умовах особливого значення набувають **міждисциплінарні дослідження**, що поєднують юридичну науку з інформаційними технологіями, економікою, соціологією, криміналістикою та психологією.

Наука у сфері правоохоронної діяльності має виразно **практикоорієнтований характер**. Вона надає інструменти **прогнозування криміногенної ситуації**, підвищення ефективності роботи поліції, прикордонної та митної служб, створює **стандarti збору й аналізу доказів**, розробляє технології **електронного документообігу та захисту інформації**. Наукові дослідження дозволяють оцінювати якість законодавчих змін, аналізувати судову практику, розробляти рекомендації для вдосконалення процесуального законодавства.

Важливою є також роль науки у підготовці кадрів. У закладах вищої освіти вона є **джерелом навчального змісту** і водночас середовищем для формування **дослідницьких компетентностей студентів і магістрантів**. Через наукові гуртки, студентські конференції, індивідуальні проєкти та кваліфікаційні роботи здобувачі навчаються ставити наукові проблеми, добирати джерела, формулювати гіпотези, логічно аргументувати результати та дотримуватися принципів академічної доброчесності.

Наука як система знань і як соціальний інститут є одним із фундаментів розвитку держави, економіки та безпеки. Для майбутніх фахівців правоохоронної сфери оволодіння науковим підходом стає передумовою професійної компетентності, оскільки дає змогу не лише застосовувати норми права, а й критично їх оцінювати, пропонувати шляхи вдосконалення та брати участь у формуванні державної політики.

2. Функції науки в сучасному суспільстві та правоохоронній діяльності

Функції науки відображають її роль у розвитку суспільства, держави й окремих сфер професійної діяльності. Вони визначають, як наукове знання використовується для пізнання світу, передбачення змін і впровадження інновацій у практику. Для сфери

права та правоохоронної діяльності функції науки мають прикладний характер і безпосередньо впливають на ефективність правозастосування, організацію безпеки й розвиток правової системи.

Однією з основних функцій науки є **пізнавальна**. Вона спрямована на відкриття нових знань про закономірності розвитку суспільних процесів і правових явищ. Наука досліджує причини виникнення правопорушень, механізми їх попередження, аналізує судову практику, з'ясовує ефективність законодавчих рішень. Для правоохоронних органів ця функція забезпечує наукове обґрунтування дій поліції, прокуратури, прикордонної та митної служб.

Важливе значення має **прогностична функція**. Наука формує обґрунтовані передбачення розвитку соціальних процесів, правової системи, криміногенної ситуації. Прогностичний потенціал дозволяє завчасно виявляти загрози публічній безпеці, моделювати наслідки змін у законодавстві та системі правоохоронних органів, розробляти стратегії запобігання злочинності.

Значну роль відіграє **практична функція** науки. Вона полягає у впровадженні результатів досліджень у діяльність державних інституцій і правоохоронних органів. Йдеться про розробку криміналістичних методик, впровадження сучасних інформаційно-аналітичних систем у слідчій та оперативній роботі, удосконалення процесуальних норм і стандартів доказування. Практична функція тісно пов'язана з потребами реформування правоохоронної системи й розвитку електронного правосуддя.

Особливу роль виконує **освітня функція** науки. Вона забезпечує підготовку фахівців, здатних діяти на основі наукового знання й методології. Освітня функція науки реалізується через інтеграцію наукових досліджень у навчальний процес закладів вищої освіти, розвиток дослідницьких компетентностей у студентів і магістрантів, формування культури академічної доброчесності. У сфері правоохоронної діяльності це створює базу для підготовки кадрів, здатних працювати з доказами, аналізувати складні процеси та прогнозувати ризики.

Зростає значення **інноваційної функції** науки, яка передбачає створення нових технологій, методів і підходів до вирішення суспільних проблем. У правоохоронній практиці це проявляється в

розвитку цифрових інструментів збору та аналізу даних, біометричних систем ідентифікації, технологій штучного інтелекту для обробки доказів і прогнозування злочинної активності. Інновації сприяють підвищенню швидкості реагування на правопорушення, зменшенню помилок і більш раціональному використанню ресурсів.

Необхідною є також **соціальна та виховна функція** науки. Вона забезпечує формування наукового світогляду, підвищення правової культури суспільства, виховання громадянської відповідальності та довіри до правових інститутів. Для майбутніх правоохоронців ця функція сприяє розвитку почуття професійного обов'язку та дотриманню стандартів етики.

У період воєнного стану посилюється значення **захисної та аналітичної функцій** науки. Вони полягають у науковому супроводі заходів державної безпеки, аналізі ризиків, підготовці пропозицій щодо нормативного регулювання діяльності силових структур, захисту прав людини в умовах збройного конфлікту. Дослідження у сфері гуманітарного права, прав людини та міжнародного кримінального правосуддя дають підґрунтя для захисту інтересів держави й громадян на національному та міжнародному рівнях.

Функції науки діють у взаємозв'язку й доповнюють одна одну. Пізнання неможливе без прогнозування, прогнози потребують перевірки практикою, практика вимагає освітньої та інноваційної підтримки. Для правоохоронної сфери наука є не лише джерелом знань, а й системою, що формує стратегії розвитку, сприяє модернізації та підвищує ефективність діяльності органів безпеки й правопорядку.

3. Методологія науки: рівні, принципи, значення

Методологія науки - це система принципів, методів і засобів, які визначають логіку наукового пізнання, організацію та способи здобуття, перевірки й узагальнення знань. Вона надає дослідженню чіткої структури та забезпечує його наукову обґрунтованість. Методологія виступає своєрідним «каркасом» науки, що поєднує її теоретичні положення з практикою пізнання та дозволяє досягати об'єктивних результатів.

Для розуміння змісту методології важливо усвідомлювати багаторівневий характер її структури. Найвищим є **філософський рівень**, який формує світоглядні засади науки, визначає фундаментальні уявлення про світ, суспільство та пізнання. На цьому рівні діють такі принципи, як **об'єктивність**, **детермінізм**, **діалектичний розвиток**, що задають загальні рамки наукового пошуку.

Другий рівень становить **загальнонаукова методологія**, яка охоплює методи, застосовувані у більшості наук. До них належать **аналіз і синтез**, що дозволяють вивчати складні явища через поділ на частини та об'єднання цих частин у систему; **індукція і дедукція**, які забезпечують перехід від окремих фактів до узагальнень і від загальних принципів до конкретних висновків; **аналогія**, що дає змогу переносити знання з однієї сфери на іншу; **системний підхід**, що орієнтує дослідника на вивчення взаємозв'язків елементів у цілісних структурах; **моделювання і прогнозування**, які створюють можливість уявного відтворення об'єкта та передбачення його розвитку.

Третій рівень - це **конкретно-наукова методологія**, що розробляється в межах окремих наук. Для юридичної науки такими є **формально-юридичний метод**, який спрямований на тлумачення й аналіз правових норм, **порівняльно-правовий метод**, що дозволяє зіставляти законодавство різних держав, **історико-правовий метод**, який досліджує генезу правових інститутів, **соціально-правовий метод**, що враховує вплив суспільних процесів на розвиток права. У правоохоронній сфері важливе місце займають **криміналістичні методи**, орієнтовані на збирання й аналіз доказів, роботу з цифровими слідами та використання технічних засобів у слідстві.

Найнижчим є **технологічний рівень**, який охоплює конкретні прийоми й процедури проведення дослідження: **спостереження**, **анкетування**, **інтерв'ю**, **експеримент**, **статистичну обробку даних**, **використання електронних баз і програмних засобів**. Цей рівень безпосередньо пов'язаний з організацією практичної роботи дослідника, особливо коли йдеться про збирання емпіричних даних у юридичних і кримінологічних дослідженнях.

Серед основних принципів методології науки ключове місце займають **наукова обґрунтованість**, яка передбачає відповідність

знань фактам і логічним правилам; **системність**, що вимагає вивчення об'єктів у їхній структурній і функціональній єдності; **відкритість до критики**, яка забезпечує перевірюваність та повторюваність результатів; **етичність**, що обмежує використання методів, здатних порушувати права людини або завдавати шкоди. У правоохоронних дослідженнях етичний принцип набуває особливого значення, оскільки дослідники працюють із конфіденційними даними та особистими історіями громадян.

Значення методології науки полягає у забезпеченні логічної цілісності та достовірності дослідження. Вона дозволяє уникати випадкових помилок, формує чіткий план дій, сприяє ефективному використанню часу й ресурсів. Для правоохоронної діяльності методологія є основою для розробки законодавчих реформ, підготовки аналітичних матеріалів, оцінки ефективності політики безпеки та впровадження нових технологій у сфері правосуддя й публічної безпеки.

Використання належної методології забезпечує зростання якості наукових робіт, сприяє формуванню наукової культури майбутніх фахівців і підвищує авторитет юридичної науки у суспільстві. Для студентів і магістрантів оволодіння методологічними підходами є необхідною умовою для виконання власних досліджень, написання кваліфікаційних робіт і активної участі у формуванні сучасної правової політики.

4. Місце юридичної науки в системі суспільних наук

Юридична наука - це система знань про закономірності виникнення, розвитку та функціонування права, держави, правових відносин і правозастосовної діяльності. Вона досліджує не лише текст норм, а й соціальні механізми їх дії, вплив правових інститутів на суспільство та взаємодію держави з громадянами. Юридична наука забезпечує теоретичну основу для законотворчості, судової практики та діяльності правоохоронних органів.

Система суспільних наук охоплює такі галузі, як **економічна наука, політологія, соціологія, філософія, психологія, історія**, а також прикладні дисципліни - **менеджмент, державне управління, міжнародні відносини**. Усі вони вивчають суспільні процеси, але з різних аспектів. Юридична наука займає в цій

системі особливе місце, оскільки безпосередньо зосереджується на правовому регулюванні цих процесів та встановленні правил поведінки в суспільстві.

Взаємозв'язок юридичної науки з іншими суспільними науками має двосторонній характер. З одного боку, вона використовує результати інших наук для глибшого розуміння суспільних явищ, що потребують правового регулювання. Наприклад, **соціологія** допомагає дослідити соціальні наслідки правових норм, рівень довіри громадян до судової влади, поведінкові реакції на законодавчі зміни. **Економічна наука** надає знання про вплив податкової політики та регулювання бізнесу на економічний розвиток, що необхідно для формування фінансового та господарського права. **Політологія** дає інструменти аналізу державного управління, функціонування політичних інститутів і впливу політичних процесів на законотворчість. **Психологія** та **юридична психологія** досліджують поведінку правопорушників, особливості комунікації між правоохоронцем і громадянином, що важливо для кримінального процесу та профілактики злочинів.

З іншого боку, юридична наука впливає на розвиток інших суспільних наук, оскільки встановлює нормативні рамки для їхнього застосування у практичній діяльності. Наприклад, положення конституційного та адміністративного права визначають механізми державного управління, які вивчає політологія та наука про публічне адміністрування. Кримінальне право та процес задають стандарти доказування, якими користуються кримінологія та судова психологія. Господарське й фінансове право формують регулятивне середовище для економічних досліджень.

Юридична наука також виконує **інтеграційну функцію** в системі суспільних наук. Вона формує понятійний апарат для правового регулювання суспільних процесів, забезпечує їхнє узгодження з міжнародними стандартами та сприяє розвитку демократичних інститутів. У сучасних умовах особливої актуальності набувають **міждисциплінарні дослідження**, що поєднують юридичні підходи з інструментами економічного аналізу, соціологічного моделювання та цифрової аналітики.

Для сфери правоохоронної діяльності юридична наука має прикладне значення. Вона визначає стандарти правозастосування,

удосконалює механізми адміністративної та кримінальної юстиції, розробляє рекомендації щодо профілактики злочинності, дотримання прав людини, використання інформаційних технологій у слідчій практиці. Юридичні дослідження формують правову основу для реформування поліції, прокуратури, прикордонної та митної служб, підвищення їхньої ефективності та прозорості.

В освітньому процесі юридична наука слугує фундаментом для підготовки фахівців, здатних застосовувати право на науковій основі. Вона не лише постачає знання, а й навчає методології їх використання: формулювати проблеми, визначати об'єкт і предмет дослідження, обґрунтовувати гіпотези, перевіряти їх на практиці. У результаті правнича освіта поєднує теоретичну базу з навичками аналізу й дослідження реальних правових ситуацій.

Юридична наука є центральною ланкою суспільних наук, оскільки встановлює правові засади суспільних процесів і визначає способи вирішення конфліктів у правовій площині. Її місце в системі суспільних знань забезпечує взаємодію права з економікою, політикою, культурою та технологіями, сприяючи стабільності правопорядку й розвитку демократичних інституцій.

ТЕМА 2. МЕТОДИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

1. Загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія

Загальнонаукові методи - це універсальні прийоми пізнання, які застосовуються у всіх галузях науки, зокрема й у правознавстві. Вони формують інтелектуальний інструментарій дослідника, забезпечують логічність та доказовість наукових результатів. У юридичній науці та правоохоронній діяльності ці методи слугують підґрунтям для вивчення правових явищ, формування теорій і розроблення практичних рекомендацій.

Одним із фундаментальних є **метод аналізу**. Він полягає у розчленуванні складного об'єкта на складові елементи з метою глибшого вивчення кожного з них. Аналіз дає змогу виявити структуру правової норми, дослідити окремі етапи кримінального провадження, визначити взаємозв'язки між нормами різних галузей права. Для правоохоронної діяльності цей метод важливий при роботі з доказами, коли потрібно виокремити окремі ознаки події правопорушення або простежити дії учасників процесу.

Протилежним за спрямованістю є **метод синтезу**. Він передбачає поєднання окремих частин або аспектів у єдине ціле для отримання комплексного уявлення про об'єкт. У правознавстві синтез використовується під час формування загальної концепції законодавства, коли результати дослідження норм різних галузей інтегруються у єдину систему. У правоохоронній практиці синтез допомагає узагальнити матеріали розслідувань і створити цілісну картину події злочину.

Важливе місце посідає **метод індукції**, який забезпечує перехід від вивчення окремих фактів до загальних висновків і закономірностей. Індукція дозволяє узагальнювати судову та слідчу практику, виробляти рекомендації щодо вдосконалення законодавства, виявляти тенденції у динаміці злочинності. Наприклад, аналіз багатьох кримінальних справ дає підстави сформулювати нові підходи до кваліфікації певних правопорушень.

Доповнює індукцію **метод дедукції**, що передбачає логічний рух від загальних положень до окремих випадків. У правовій науці дедукція використовується під час застосування норм закону до конкретних ситуацій, під час побудови юридичних аргументів і

доведення позиції в суді. Цей метод сприяє впорядкуванню правових досліджень і забезпечує логічну узгодженість висновків.

Особливе значення має **метод аналогії**, який ґрунтується на перенесенні знань про одну групу об'єктів на інші об'єкти, що мають схожі риси. В юридичній сфері аналогія широко застосовується як **аналогія закону** - використання норм, які регулюють подібні відносини, у випадках прогалин у праві, і як **аналогія права**, що спирається на загальні принципи правової системи. У правоохоронній діяльності цей метод допомагає знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, коли відсутнє пряме нормативне регулювання.

Застосування загальнонаукових методів підвищує наукову якість правових досліджень і практичних рішень. Вони взаємодіють між собою, утворюючи логічний цикл пізнання: аналіз виявляє елементи та властивості об'єкта, синтез дозволяє узагальнити отримані результати, індукція виводить закономірності з окремих фактів, дедукція перевіряє ці закономірності на конкретних прикладах, а аналогія допомагає поширити здобуті знання на нові ситуації. Такий підхід забезпечує всебічність дослідження й підвищує ефективність правотворчої та правозастосовної діяльності.

2. Спеціальні методи правових досліджень

Спеціальні методи правових досліджень - це сукупність прийомів і способів пізнання, що сформувалися безпосередньо в межах юридичної науки та застосовуються для вивчення правових явищ і процесів. Вони дають змогу глибше дослідити зміст правових норм, механізми їх дії, вплив на суспільство та результативність правозастосування. На відміну від загальнонаукових методів, які мають універсальний характер, спеціальні методи зосереджені на специфіці правової матерії й адаптовані до потреб законотворчої та правоохоронної практики.

Серед базових у юридичній науці виділяють **формально-юридичний метод**, який передбачає аналіз правових норм у їхній формальній визначеності. Цей метод орієнтується на логічне структурування законодавства, виявлення прогалин і колізій, систематизацію нормативних актів. Він широко застосовується під час тлумачення норм права, підготовки проєктів законів,

правозастосування судами та органами досудового розслідування. Для правоохоронної діяльності цей метод важливий при кваліфікації правопорушень і прийнятті процесуальних рішень.

Важливе місце посідає **порівняльно-правовий метод**, який полягає у зіставленні правових норм різних держав і правових систем. Його застосування дозволяє виявляти спільні риси та відмінності, переймати позитивний досвід і виробляти рекомендації для удосконалення національного законодавства. У сучасних умовах інтеграції України до європейського правового простору цей метод відіграє провідну роль у процесі гармонізації законодавства з нормами Європейського Союзу та міжнародними стандартами захисту прав людини.

Значущим є **історико-правовий метод**, спрямований на дослідження еволюції правових норм, інститутів і доктрин. Він дає змогу зрозуміти логіку виникнення та зміни правових інститутів, оцінити спадковість правових традицій і визначити чинники, що впливають на розвиток законодавства. Для правоохоронної діяльності цей метод важливий під час аналізу етапів становлення кримінального процесу, організації поліції, системи прокурорського нагляду та судочинства.

У сфері дослідження взаємодії права та суспільних процесів застосовується **соціально-правовий метод**. Він ґрунтується на поєднанні юридичного аналізу з соціологічними інструментами, такими як опитування, анкетування, інтерв'ю, фокус-групи. Цей метод дозволяє оцінити вплив правових норм на поведінку громадян, виявити ефективність законодавчих змін, дослідити рівень довіри до правоохоронних органів і судів. Він корисний у виробленні рішень щодо реформ правоохоронної системи та профілактики правопорушень.

З розвитком інформаційних технологій дедалі більшого значення набуває **статистичний метод**, який забезпечує збирання та оброблення кількісних даних про стан законності, динаміку злочинності, роботу правоохоронних органів. Він дозволяє виявляти тенденції, будувати прогнози та оцінювати результативність реформ. Використання статистичних даних підсилює доказовість наукових висновків і забезпечує ґрунтовність аналітичних матеріалів для управлінських рішень.

Важливою є роль **криміналістичних методів**, що поєднують правову й технічну складові. До них належать прийоми огляду місця події, експертних досліджень, використання цифрових слідів, біометричних технологій та баз даних. Ці методи спрямовані на забезпечення достовірності доказів і ефективність досудового розслідування, а їхнє наукове опрацювання є складовою частиною юридичних досліджень.

Спеціальні методи правових досліджень діють у взаємозв'язку з загальнонауковими, збагачуючи їх конкретними правовими підходами й забезпечуючи точність висновків. Вони дозволяють глибше досліджувати як нормативну базу, так і практику її застосування, підвищуючи рівень наукового обґрунтування законодавчих реформ та рішень у сфері правоохоронної діяльності.

3. Емпіричні методи: спостереження, опитування, анкетування, інтерв'ю

Емпіричні методи - це способи безпосереднього отримання первинної інформації про правові явища, поведінку людей та ефективність правових норм шляхом спостереження, фіксації й аналізу фактів. Вони ґрунтуються на досвіді й практичних даних, а не на теоретичних припущеннях, і є важливою основою для перевірки гіпотез, формування висновків і розробки рекомендацій у правознавстві та правоохоронній діяльності.

Найбільш традиційним є **метод спостереження**, який передбачає цілеспрямоване й систематичне фіксування подій, дій та умов у реальному середовищі. У юридичних дослідженнях він може використовуватися для вивчення процесів роботи правоохоронних органів, поведінки учасників судових засідань, організації діяльності громадських формувань. У слідчій та оперативній роботі спостереження часто виступає початковим етапом збору доказів, що дозволяє досліднику отримати безпосереднє уявлення про об'єкт вивчення.

Значну роль відіграє **метод опитування**, який полягає у збиранні інформації через відповіді респондентів на запитання дослідника. Опитування може проводитися у формі усного чи письмового звернення, дає змогу з'ясувати ставлення громадян до правових інститутів, оцінити рівень довіри до поліції та судової системи, визначити поширеність певних видів правопорушень,

ефективність реформ. У правоохоронній діяльності результати опитувань корисні для аналізу криміногенної ситуації, вивчення поведінкових факторів та планування профілактичних заходів.

Складнішою та водночас більш структурованою формою опитування є **анкетування**. Воно передбачає використання спеціально підготовлених анкет із фіксованими запитаннями, що дає можливість швидко опрацювати відповіді великої кількості респондентів та отримати статистично значущі результати. Анкетування застосовується у дослідженнях правової обізнаності населення, рівня правопорушень серед певних соціальних груп, оцінки ефективності програм безпеки. Його перевагою є стандартизований характер, що дозволяє порівнювати дані між різними регіонами й періодами.

Для глибшого розуміння мотивації та особистих переконань респондентів застосовується **метод інтерв'ю**. Це безпосередня розмова дослідника з опитуваною особою, яка може мати формалізований характер - за наперед складеним планом запитань, або бути напівструктурованою чи вільною. Інтерв'ю дозволяє виявити не лише фактичні дані, а й емоційні та ціннісні аспекти ставлення людини до правових проблем. У кримінологічних і криміналістичних дослідженнях інтерв'ю використовують для аналізу поведінки правопорушників, свідків, потерпілих, а також для збору експертних оцінок.

Емпіричні методи часто поєднуються між собою та з іншими видами досліджень. Наприклад, результати спостереження можуть перевірятися шляхом анкетування, а інтерв'ю дає змогу поглибити дані, отримані через опитування. Поєднання кількісних і якісних методів дозволяє отримати більш повну та об'єктивну картину досліджуваних явищ.

У сучасних умовах усе більше значення має використання цифрових технологій в емпіричних дослідженнях. Онлайн-опитування, електронні бази даних, автоматизовані системи збору й оброблення відомостей про правопорушення значно розширюють можливості дослідників і підвищують точність аналізу. Проте дотримання етичних стандартів і захист персональних даних залишаються обов'язковими вимогами під час застосування цих методів.

Емпіричні методи забезпечують практичну основу наукових досліджень у галузі права та правоохоронної діяльності. Вони дозволяють отримати перевірені факти, оцінити дієвість законодавства та управлінських рішень, виявити реальні потреби суспільства у сфері безпеки й правопорядку та виробити ефективні шляхи їх задоволення.

4. Моделювання і прогнозування в юридичних дослідженнях

Моделювання у правових дослідженнях - це метод пізнання, що полягає у створенні спрощеного відображення реального об'єкта, процесу або правової системи з метою вивчення її властивостей і поведінки. Модель дозволяє досліджувати явища, які складно або неможливо безпосередньо спостерігати в реальності. Вона забезпечує можливість виявити закономірності функціонування правових норм, інститутів та процедур без втручання в самі об'єкти. У правознавстві моделі можуть бути концептуальними, логічними, математичними або інформаційними.

Важливим різновидом є **правові моделі**, що відображають структуру та динаміку правових відносин. Вони дозволяють досліджувати наслідки запровадження нових законодавчих норм, аналізувати ефективність існуючих правових механізмів, порівнювати різні варіанти регулювання. Наприклад, моделювання процедур адміністративного судочинства або електронного документообігу у правоохоронних органах дає змогу виявити прогалини й оптимізувати процеси.

Серед сучасних інструментів застосовується **імітаційне моделювання**, яке передбачає створення штучних ситуацій або сценаріїв функціонування правових систем. Воно корисне для підготовки правоохоронців і суддів до дій у складних умовах, а також для відпрацювання взаємодії між різними органами без ризику для реальних учасників процесу. Завдяки цифровим технологіям імітаційні моделі дедалі частіше реалізуються у вигляді спеціалізованого програмного забезпечення.

Іншим важливим напрямом є **математичне моделювання**, що дає можливість кількісно описувати динаміку правових явищ. Воно використовується для оцінки ризиків правопорушень, визначення ймовірності рецидиву, прогнозування навантаження на суди чи слідчі органи. Такі моделі допомагають планувати кадрові й

матеріальні ресурси, формувати державні програми профілактики правопорушень.

Тісно пов'язаний із моделюванням метод **прогнозування**, який спрямований на передбачення майбутнього стану правової системи, рівня злочинності або результатів правових реформ на основі аналізу поточних тенденцій. Прогнозування дозволяє органам влади і правоохоронним структурам приймати більш обґрунтовані управлінські рішення та підготуватися до викликів, що можуть виникнути.

У юридичних дослідженнях застосовуються різні види прогнозів: **екстраполяційні**, що ґрунтуються на продовженні існуючих тенденцій у майбутнє; **експертні**, побудовані на оцінках фахівців; **сценарні**, які описують кілька альтернативних варіантів розвитку подій залежно від зовнішніх факторів. Поєднання цих підходів забезпечує більш повну картину та дозволяє врахувати різноманітні ризики.

Сучасні цифрові технології значно розширюють можливості прогнозування. Використання великих даних, алгоритмів машинного навчання та статистичного аналізу дає змогу виявляти приховані закономірності та робити більш точні прогнози щодо розвитку правової сфери й криміногенної ситуації. Водночас дотримання етичних принципів і захист персональних даних залишаються невід'ємними вимогами до таких досліджень.

Моделювання і прогнозування утворюють методологічний міст між теорією та практикою юридичної науки. Вони дозволяють не лише пояснювати існуючі правові явища, а й завчасно оцінювати наслідки правових рішень, підтримувати стратегічне планування у сфері законодавства та правоохоронної діяльності й забезпечувати підвищення ефективності системи правопорядку.

ТЕМА 3. НАУКОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ У СФЕРІ ПРАВА: ЕТАПИ І ЛОГІКА

1. Постановка проблеми та формулювання теми

Постановка проблеми є початковим і визначальним етапом наукового дослідження. Проблемою у науковому сенсі називають об'єктивну суперечність між наявним станом знань і потребою практики або теорії у нових поясненнях чи рішеннях. У сфері права це може бути невідповідність законодавства суспільним потребам, неузгодженість між нормами різних галузей, недостатня ефективність правозастосування або нові явища, що ще не отримали правового регулювання.

Щоб проблема набула наукового змісту, вона має бути чітко окреслена, визначена у поняттях певної галузі знань та підлягати перевірці засобами наукового пізнання. Невизначеність або надмірна загальність проблеми ускладнює побудову дослідження і робить його результати непрактичними.

Важливим є вміння відрізнити **наукову проблему** від суто практичного завдання. Наприклад, потреба вдосконалити роботу певного органу є практичною, але в наукове дослідження вона перетворюється після формулювання питання: які правові або організаційні чинники визначають ефективність його діяльності. Лише тоді проблема стає предметом наукового аналізу і може бути розв'язана через розробку концепцій, моделей та рекомендацій.

Наступним кроком є **формулювання теми дослідження**, яка повинна стисло й чітко відображати суть проблеми та орієнтувати дослідження у конкретному напрямі. Тема визначає рамки дослідження, зосереджує увагу на найбільш значущих аспектах проблеми та слугує основою для визначення об'єкта, предмета, мети і завдань. У правовій сфері тема повинна відображати актуальність правових реформ, відповідати сучасним викликам безпеки, інтеграції до міжнародних стандартів і розвитку правозастосовної практики.

Тема має бути сформульована так, щоб вона була зрозумілою, відображала галузь дослідження й водночас не була надто вузькою або широкою. Вузька тема обмежує перспективи узагальнень і наукової новизни, занадто широка ускладнює глибокий аналіз і часто перетворює роботу на огляд літератури. Найбільш вдалі теми поєднують конкретність із можливістю розкриття у науково-

практичному аспекті.

Приклад співвідношення проблеми та теми:

Приклад проблеми	Можлива тема дослідження
Недостатня ефективність адміністративного контролю за діяльністю суб'єктів господарювання у сфері митної політики	Адміністративно-правовий механізм контролю за діяльністю суб'єктів господарювання у сфері митної політики
Неврегульованість використання цифрових доказів у кримінальному процесі	Оцінка та використання цифрових доказів у кримінальному провадженні України
Низький рівень довіри населення до поліції у період воєнного стану	Правові та організаційні засади підвищення ефективності діяльності поліції у кризових умовах

Чітке визначення проблеми й теми сприяє правильному вибору методів дослідження, визначає коло джерел та структуру роботи. На цьому етапі дослідник має проаналізувати стан наукової розробки теми, визначити, які аспекти вже досліджені, а які залишаються дискусійними, і обґрунтувати наукову новизну майбутнього дослідження.

Для ефективної постановки проблеми та вибору теми необхідно дотримуватися кількох правил: враховувати актуальність для суспільства і правозастосовної практики, спиратися на надійну джерельну базу, дбати про наукову новизну та практичну значущість. Лише така комбінація забезпечує дослідженню реальний внесок у розвиток юридичної науки і вдосконалення роботи правоохоронних органів.

2. Вибір об'єкта і предмета дослідження

Об'єкт дослідження - це ширша сфера реальної дійсності, на яку спрямоване пізнання. У правовій науці об'єктом можуть бути суспільні відносини, правові інститути, діяльність органів влади, механізми реалізації та захисту прав людини. Об'єкт завжди охоплює цілісну систему явищ, у межах якої дослідник виявляє проблему.

На відміну від об'єкта, **предмет дослідження** є конкретнішим: він відображає ті сторони, властивості та зв'язки об'єкта, які підлягають безпосередньому вивченню у межах обраної теми. Предмет задає напрям дослідження і визначає його фокус. У юридичній науці це можуть бути норми права, механізми

правозастосування, інституційні або процедурні аспекти діяльності органів влади, а також практики забезпечення правопорядку.

Правильний вибір об'єкта і предмета дослідження дозволяє уникнути надмірної розпорошеності чи поверховості роботи. Об'єкт задає контекст дослідження, тоді як предмет окреслює межі аналізу. Наприклад, у дослідженні проблеми застосування адміністративних стягнень у сфері безпеки дорожнього руху об'єктом будуть суспільні відносини у сфері безпеки дорожнього руху, а предметом - правові норми і практика їх застосування під час притягнення до адміністративної відповідальності.

Для кращого розуміння наведемо таблицю прикладів співвідношення об'єкта і предмета в юридичних дослідженнях:

Об'єкт дослідження	Предмет дослідження
Суспільні відносини у сфері митної політики	Правовий механізм адміністративного контролю за діяльністю суб'єктів господарювання у митній сфері
Діяльність правоохоронних органів у кризових умовах	Правові та організаційні засади забезпечення громадського порядку під час воєнного стану
Кримінальне судочинство	Використання цифрових доказів у досудовому розслідуванні та судовому розгляді
Публічне адміністрування	Форми та методи адміністративного впливу на суб'єктів господарювання
Міжнародне право у сфері економічної безпеки	Роль міжнародних організацій у запобіганні транснаціональним економічним злочинам

Під час вибору об'єкта й предмета дослідження важливо забезпечити їх узгодженість із темою роботи. Надто широке визначення предмета ускладнює глибокий аналіз і розпорошує увагу дослідника, тоді як надмірно вузький предмет обмежує значущість результатів. Оптимальним є таке формулювання, яке дозволяє дослідити ключові механізми й водночас забезпечує можливість отримати нові наукові результати.

Розмежування об'єкта та предмета дослідження має не лише теоретичне, а й практичне значення: воно допомагає визначити коло джерел, вибрати адекватні методи дослідження, структурувати роботу і формулювати завдання. Це також спрощує захист наукових положень та обґрунтування практичної цінності результатів.

Вибір об'єкта і предмета є важливим кроком на шляху до системності та логічності дослідження. Він задає орієнтири для пошуку джерельної бази, дозволяє ефективно використовувати методи емпіричного й теоретичного аналізу та забезпечує наукову послідовність дослідження.

3. Визначення мети, завдань, гіпотез

Мета дослідження - це головний очікуваний результат, якого прагне досягти дослідник у процесі вивчення проблеми. Вона формулює загальну спрямованість роботи та відображає, що саме потрібно з'ясувати або удосконалити у досліджуваній сфері. Мета має бути чіткою, досяжною та відповідати темі дослідження. У правових науках мета найчастіше полягає у з'ясуванні сутності певного правового явища, розробленні науково обґрунтованих підходів до його вдосконалення чи застосування.

На відміну від мети, **завдання дослідження** конкретизують кроки, необхідні для її досягнення. Завдання відображають логіку дослідження: спочатку потрібно виявити стан розробки теми у науковій літературі, проаналізувати чинне законодавство, дослідити практику його застосування, провести емпіричні спостереження та виробити рекомендації. Завдання мають бути сформульовані чітко й відображати послідовність дослідницького процесу.

Не менш важливим компонентом є **гіпотеза дослідження** - науково обґрунтоване припущення про сутність проблеми, можливі зв'язки та залежності між досліджуваними явищами. Гіпотеза висувається на етапі планування дослідження та перевіряється в ході роботи. Вона надає дослідженню спрямованості й дозволяє визначити методи збору та аналізу даних. Гіпотеза може стосуватися ефективності правових механізмів, впливу певних реформ на правозастосовну практику, взаємозв'язку між законодавством і поведінкою суб'єктів.

Приклади формулювань мети, завдань і гіпотез:

Приклад теми дослідження	Мета дослідження	Основні завдання	Можлива гіпотеза
Використання цифрових доказів у кримінальному провадженні	З'ясувати правову природу, умови та порядок застосування цифрових доказів у досудовому розслідуванні та судовому розгляді	1) Проаналізувати нормативно-правову базу; 2) Виявити проблеми практичного застосування; 3) Оцінити підходи зарубіжного досвіду; 4) Розробити пропозиції щодо удосконалення	Підвищення якості кримінального провадження залежить від чіткого нормативного регулювання процедури використання цифрових доказів
Адміністративний контроль у сфері митної діяльності	Визначити особливості й ефективність адміністративно-правових механізмів контролю за діяльністю суб'єктів господарювання у митній сфері	1) Вивчити чинне законодавство; 2) Проаналізувати практику митних органів; 3) Визначити проблеми та недоліки; 4) Підготувати пропозиції для вдосконалення	Ефективність митного контролю підвищується за умови узгодження правового регулювання з європейськими стандартами та розвитку електронних сервісів
Правові засади діяльності поліції у кризових умовах	Розкрити особливості правового регулювання та практики діяльності поліції у період воєнного стану	1) Дослідити історичний розвиток законодавства у цій сфері; 2) Проаналізувати сучасні нормативні акти; 3) Виявити прогалини у правовому регулюванні; 4) Запропонувати напрями вдосконалення	Підвищення ефективності діяльності поліції у кризових умовах можливе через поєднання правових гарантій прав людини та спеціальних режимних заходів

Мета, завдання та гіпотеза формуються у взаємозв'язку: мета окреслює загальний результат, завдання конкретизують етапи досягнення, а гіпотеза надає дослідженню наукової логіки. Від узгодженості цих компонентів залежить ефективність планування,

обґрунтованість методів і переконливість результатів.

Для правознавчих досліджень особливо важливо, щоб мета і завдання відповідали сучасним викликам суспільства та практиці правоохоронних органів. Гіпотеза має ґрунтуватися на аналізі наявних наукових даних і бути перевірною, адже лише тоді дослідження набуває ознак наукової обґрунтованості й практичної значущості.

4. Планування і структура наукового дослідження

Планування дослідження - це процес передбачення й упорядкування послідовних дій, необхідних для досягнення поставленої мети. Воно дає змогу раціонально розподілити ресурси, визначити часові межі та уникнути хаотичного збору матеріалу. У правових дослідженнях планування набуває особливого значення через потребу узгоджувати вивчення нормативно-правових актів, наукової літератури, практики правозастосування та емпіричних даних.

Основою планування є визначення логіки дослідницького процесу. Вона передбачає послідовний рух від постановки проблеми та гіпотези до добору джерел, обрання методів, збору даних і формулювання висновків. Чіткий план дозволяє координувати роботу над різними етапами дослідження, дотримуватися термінів і забезпечувати цілісність отриманих результатів.

Структура наукового дослідження визначає його внутрішню організацію та логічну побудову. Вона зазвичай складається з таких елементів: вступ, основна частина, висновки та список використаних джерел. Для студентських робіт та дисертацій додаються також анотація, ключові слова, додатки та інколи методологічний розділ.

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми, формулюються мета, завдання, об'єкт, предмет і гіпотеза дослідження, визначаються методи та новизна роботи. Вступ задає орієнтири та пояснює, чому дослідження має наукову і практичну значущість.

Основна частина містить теоретичний та емпіричний матеріал, розподілений на розділи і підрозділи відповідно до логіки розкриття теми. У правових дослідженнях зазвичай перший розділ присвячений теоретичним і нормативним засадам проблеми,

другий - аналізу практики правозастосування та сучасних тенденцій, третій - обґрунтуванню пропозицій щодо удосконалення законодавства і практики.

Висновки підсумовують результати роботи, підтверджують або спростовують гіпотезу та формують рекомендації для наукової спільноти й практики. У правознавстві вони часто містять пропозиції щодо зміни законодавства, удосконалення діяльності органів влади або процедур.

Список джерел забезпечує наукову доброчесність і відображає обсяг проведеної роботи з літературою та нормативно-правовими актами. Він оформлюється відповідно до вимог ДСТУ або інших визнаних стандартів.

Для наочності подамо таблицю, що узагальнює етапи планування й основні структурні елементи наукового дослідження:

Етап дослідження	Зміст роботи	Очікуваний результат
Постановка проблеми й формулювання теми	Визначення актуальності, мети, завдань, гіпотези	Чітко визначені орієнтири дослідження
Добір джерельної бази та методів	Аналіз нормативних актів, наукової літератури, практики; вибір методів збору й аналізу даних	Обґрунтована методологія дослідження
Збір і систематизація матеріалу	Опрацювання законодавства, статистики, емпіричних даних	База для теоретичного й практичного аналізу
Написання основних розділів	Виклад теоретичних засад, аналіз практики, формулювання пропозицій	Узгоджена структура та логічна аргументація
Формування висновків та оформлення роботи	Підсумування результатів, перевірка гіпотези, оформлення за стандартами	Завершене дослідження, готове до захисту або публікації

Правильне планування й чітка структура роботи дають змогу уникнути повторів і пропусків, полегшують контроль за дотриманням наукової логіки та підвищують наукову цінність дослідження. Вони також забезпечують прозорість процесу дослідження, що є важливим критерієм академічної доброчесності.

Особливе значення планування має для студентів і молодих науковців: воно дозволяє зосередитися на ключових питаннях,

уникнути надмірної деталізації та своєчасно завершити дослідження. Для складних юридичних тем чітко спланована структура допомагає інтегрувати різні методи й джерела, отримати узгоджені результати та зробити їх переконливими для практики і науки.

ТЕМА 4. ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Нормативно-правові акти як джерела дослідження

Нормативно-правові акти - це офіційні документи компетентних органів держави, які встановлюють, змінюють або скасовують норми права. Вони є головним джерелом інформації у правових дослідженнях, адже відображають правову політику держави та визначають правила поведінки у відповідних сферах суспільного життя. Для юридичної науки вивчення нормативно-правових актів дає змогу з'ясувати правову природу досліджуваного явища, виявити тенденції розвитку законодавства та оцінити ефективність правового регулювання.

У правових дослідженнях важливо розрізняти **рівні нормативно-правових актів**. Центральне місце посідає **Конституція України**, яка має найвищу юридичну силу та визначає засади правового ладу, права і свободи людини, принципи діяльності органів державної влади. Закони України, ухвалені Верховною Радою, конкретизують конституційні норми й регулюють окремі галузі права. Підзаконні нормативні акти - укази Президента, постанови Кабінету Міністрів, накази міністерств, інструкції та положення - деталізують застосування законів у конкретних сферах.

Особливе значення у правових дослідженнях мають **міжнародні договори**, які після ратифікації стають складовою національного законодавства і часто встановлюють стандарти, що впливають на правотворчість і правозастосування. Дослідження міжнародних актів важливе для тем, пов'язаних із правами людини, безпекою, протидією злочинності та інтеграцією до європейського правового простору.

При роботі з нормативно-правовими актами необхідно звертати увагу на **чинність акта**: дату прийняття, останні зміни, можливість втрати чинності. Використання застарілих або нечинних норм призводить до спотворення результатів дослідження. З цієї причини важливо посилається на актуальні редакції актів, розміщені на офіційному сайті Верховної Ради України (<https://zakon.rada.gov.ua>).

Нормативно-правові акти можуть бути предметом дослідження як у цілому (наприклад, адміністративне чи кримінальне законодавство), так і у частині конкретних інститутів або норм

(наприклад, порядок митного контролю, регулювання цифрових доказів, правовий статус поліції у воєнний час).

У наукових роботах важливо не лише перераховувати акти, а й здійснювати їх **критичний аналіз**, виявляти прогалини, суперечності й проблеми застосування. Такий підхід дозволяє підготувати обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання та посилює наукову і практичну цінність дослідження.

Вивчення нормативно-правових актів як джерела дослідження поєднує правову теорію та практику, дозволяє сформулювати системне бачення правового середовища і робить наукові результати корисними для законотворчих органів та правоохоронних структур.

2. Наукова література, аналітичні звіти, судова практика

Наукова література є другим за значенням після нормативно-правових актів джерелом для правових досліджень. Вона відображає розвиток юридичної науки, містить авторські концепції, теорії, результати емпіричних спостережень і практичні рекомендації. Аналіз наукових праць дозволяє визначити стан вивчення проблеми, виявити дискусійні питання, оцінити різні наукові підходи й сформулювати власну позицію дослідника. Для сучасних досліджень важливе використання публікацій у журналах, що індексуються в Scopus та Web of Science, адже вони відповідають міжнародним стандартам академічної якості.

Велике значення мають **аналітичні звіти** органів державної влади, міжнародних організацій, неурядових інституцій і правозахисних фондів. Такі документи містять актуальні статистичні дані, оцінки ефективності правових реформ, рекомендації експертів і результати моніторингів. Використання аналітичних звітів дозволяє досліднику обґрунтовувати свої висновки реальними фактами та тенденціями розвитку правового середовища.

Особливу групу джерел становить **судова практика**, що відображає фактичне застосування правових норм. Рішення Конституційного Суду, Верховного Суду та апеляційних інстанцій часто виконують функцію тлумачення закону та формують сталу правову позицію, яка впливає на правотворчість і забезпечує

єдність правозастосування. У дослідженнях судова практика дозволяє перевіряти ефективність норм, виявляти прогалини або колізії, аналізувати реальний вплив законодавства на суспільні відносини.

Аналіз різних джерел вимагає дотримання **принципу критичного підходу**. Наукова література оцінюється з точки зору достовірності, новизни й аргументованості, аналітичні звіти - за актуальністю даних і методологією збору інформації, судова практика - за відповідністю законам і стабільністю правових позицій. Поєднання цих джерел дає змогу комплексно досліджувати правові явища та формувати висновки, що ґрунтуються на теорії й підтверджені практикою.

Поєднання наукової літератури, аналітичних звітів і судової практики дозволяє дослідникові побачити повну картину проблеми: від теоретичного осмислення до реального правозастосування. Такий комплексний підхід сприяє виробленню обґрунтованих рекомендацій для вдосконалення законодавства та практики його реалізації.

Системне використання цих джерел підвищує науковий рівень дослідження, робить його результати більш переконливими для законотворчих органів, правоохоронної системи й міжнародної наукової спільноти.

3. Використання міжнародних та порівняльно-правових джерел

Міжнародні джерела права є невід'ємною складовою сучасних юридичних досліджень. Вони відображають норми та стандарти, що регулюють відносини між державами та впливають на внутрішнє законодавство країн-учасниць. У багатьох сферах, особливо у сфері захисту прав людини, протидії злочинності, торгівлі та охорони навколишнього середовища, міжнародні акти мають пріоритетний характер і слугують орієнтиром для національної правотворчості та правозастосування.

Головними джерелами міжнародного права є **міжнародні договори**, які після ратифікації набувають сили частини національного законодавства. Прикладами таких актів є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Конвенція ООН проти корупції 2003 року, Женевські конвенції з міжнародного гуманітарного права. Вивчення цих документів дає

змогу зрозуміти загальні принципи, на яких ґрунтується правове регулювання в глобальному масштабі, а також оцінити зобов'язання, які бере на себе держава.

Важливе значення мають також **рішення міжнародних судових та квазісудових органів**, таких як Європейський суд з прав людини, Міжнародний суд ООН, Суд Європейського Союзу. Вони не лише роз'яснюють зміст міжнародних норм, а й формують практику їх застосування, що має враховуватися національними судами й органами влади. Для дослідника ці рішення є джерелом правових позицій і аргументів при аналізі якості національного законодавства та практики його реалізації.

Вивчення міжнародних джерел потребує уважного ставлення до їхньої ієрархії та взаємодії з національним правом. В Україні діє принцип верховенства Конституції, проте у разі колізії між нормами закону і ратифікованого міжнародного договору пріоритет має останній. Це положення визначає важливість правильного застосування міжнародних норм при оцінці ефективності національного правового регулювання.

Порівняльно-правовий підхід передбачає **зіставлення правових систем різних держав**, виявлення спільних і відмінних рис, аналіз досвіду, що може бути корисним для вдосконалення національного законодавства. Таке дослідження дозволяє уникнути помилок при запровадженні реформ, скористатися напрацюваннями інших країн і адаптувати їх до власних умов. Особливо цінним є порівняння правових інститутів із практикою держав, які пройшли схожий шлях розвитку або є учасниками тих самих міжнародних угод.

У сфері права та правоохоронної діяльності порівняльний аналіз застосовується для дослідження інститутів адміністративного нагляду, процедур досудового розслідування, моделей судового контролю, механізмів антикорупційної політики, правових засобів боротьби з кіберзлочинністю. Таке дослідження допомагає розробляти практичні рекомендації, які базуються на кращих міжнародних практиках і враховують місцеву специфіку.

Застосування міжнародних та порівняльно-правових джерел підвищує якість наукових робіт, забезпечує відповідність висновків світовим стандартам і дозволяє оцінювати національне законодавство з точки зору його відповідності міжнародним зобов'язанням. Для дослідника це не лише інструмент наукового

аналізу, а й засіб вироблення рішень, що сприяють інтеграції правової системи держави у глобальний правовий простір.

4. Правила добору, критичного аналізу та цитування джерел

Добір джерел є ключовим етапом підготовки наукового дослідження, адже від його якості залежить обґрунтованість і достовірність результатів. Для правових досліджень джерельна база повинна охоплювати три основні блоки: нормативно-правові акти, наукову літературу та практичні матеріали (судові рішення, аналітичні звіти, статистику). Пріоритет віддається першоджерелам та офіційним виданням, зокрема базі даних Верховної Ради України (<https://zakon.rada.gov.ua>), сайтам органів державної влади, міжнародних організацій, провідним науковим журналам.

Під час добору джерел важливо враховувати їхню **актуальність**. Використання застарілих актів або неоновленої статистики може призвести до викривлення висновків. Для дослідження необхідно посилатися на чинні редакції нормативно-правових актів та найновіші наукові публікації, особливо якщо вони стосуються реформ, що відбуваються в реальному часі.

Не менш значущим є **авторитетність джерела**. Вона визначається юридичною силою акта, науковою репутацією автора, інституційною належністю видання або організації, що оприлюднила звіт. Для наукової літератури слід віддавати перевагу рецензованим фаховим журналам, зокрема тим, що індексуються в міжнародних наукометричних базах, таких як Scopus чи Web of Science.

Критичний аналіз джерел передбачає перевірку їхньої достовірності, логічності й відповідності темі дослідження. Дослідник має вміти відокремлювати факти від оцінок, звертати увагу на методи збору даних, контекст створення документа, наявність упереджень або суперечностей. У роботі з нормативними актами важливо оцінювати не лише їхній текст, а й практику застосування, зіставляючи формальні приписи з реальними результатами.

Особливе місце займає **коректне цитування джерел**, яке забезпечує наукову доброчесність і дозволяє іншим дослідникам перевірити наведені дані. У правових дослідженнях цитування має бути точним, із зазначенням повної офіційної назви документа,

дати його ухвалення, номера та гіперпосилання на офіційне джерело. При використанні наукових праць потрібно наводити прізвище автора, рік видання, назву статті чи монографії, сторінки, звідки взято цитату.

В українській науковій традиції найчастіше застосовується стандарт **ДСТУ 8302:2015**, який регламентує бібліографічний опис і правила посилань. У міжнародних публікаціях широко використовуються формати **APA, Chicago, MLA**, які мають свої вимоги до форми посилань у тексті та бібліографії. Вибір конкретного стилю визначається вимогами видання або установи, де подається дослідження.

Цитування виконує не лише формальну функцію, а й відображає наукову культуру дослідника. Воно свідчить про глибину опрацювання теми, повагу до інтелектуальної власності інших авторів і сприяє прозорості дослідження. Некоректне або вибіркове цитування підриває довіру до роботи й може становити порушення академічної доброчесності.

Ефективна робота з джерелами передбачає також уміння інтегрувати їх у власну аргументацію. Це означає, що цитати та посилання повинні використовуватися не для формального збільшення обсягу роботи, а для обґрунтування власних положень і підтвердження наукових висновків. Лише у такий спосіб вони виконують роль опори для наукової аргументації.

Ретельний добір, критичний аналіз і грамотне цитування джерел є необхідною умовою якості будь-якого правового дослідження. Вони підсилюють наукову новизну роботи, забезпечують довіру до результатів і роблять дослідження корисним для подальшого розвитку науки та практики правозастосування.

ТЕМА 5. ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Наукова діяльність у ЗВО: напрями, форми, види

Наукова діяльність у закладах вищої освіти (ЗВО) є ключовим елементом підготовки майбутніх фахівців, адже забезпечує розвиток дослідницьких компетентностей студентів і формує інтелектуальну базу для освітнього процесу. Вона спрямована не лише на здобуття нових знань, а й на поширення та практичне впровадження результатів наукових досліджень у сферу правотворчості та правозастосування.

У ЗВО наукова діяльність охоплює кілька взаємопов'язаних напрямів:

1. **Фундаментальні дослідження** – спрямовані на виявлення загальних закономірностей функціонування держави, права та суспільства. Вони закладають теоретичні основи для розвитку науки.

2. **Прикладні дослідження** – орієнтовані на вирішення конкретних проблем правозастосування, організації правоохоронної діяльності, удосконалення правових механізмів.

3. **Інноваційна діяльність** – пов'язана з упровадженням нових технологій у правоохоронну сферу: цифрових сервісів, електронного документообігу, систем аналізу даних.

4. **Експертно-аналітична діяльність** – передбачає підготовку рекомендацій для органів державної влади, участь у правових експертизах, аналіз нормативних актів.

Напря́м	Змі́ст	Приклади у сфері права та правоохоронної діяльності
Фундаментальні дослідження	Розроблення загальних теорій і принципів права	Теорія адміністративного права, концепції реформ правосуддя
Прикладні дослідження	Вирішення практичних завдань у межах законодавства	Механізми протидії корупції, аналіз практики досудового розслідування
Інноваційні дослідження	Використання технологій у правозастосуванні	Електронні докази, системи автоматизованого аналізу злочинності
Експертно-аналітична діяльність	Розробка рекомендацій і правових висновків	Експертизи законопроектів, оцінка антикорупційних стратегій

Форми наукової роботи у ЗВО визначають організаційні засоби її реалізації. До них належать:

1. **Індивідуальна робота студентів і викладачів** – підготовка наукових статей, участь у конкурсах, написання курсових і кваліфікаційних робіт.

2. **Колективні проєкти і дослідження** – виконання науково-дослідних тем кафедрами, науковими школами, робочими групами.

3. **Наукові заходи** – конференції, круглі столи, семінари, воркшопи, які сприяють обміну знаннями й обговоренню проблем.

4. **Наукові гуртки й лабораторії** – платформи для досліджень студентів під керівництвом викладачів, де розвиваються навички емпіричного аналізу, критичного мислення та командної роботи.

Види наукової роботи можна класифікувати за характером і метою:

1. **Теоретичні дослідження** – аналіз концепцій, категорій, історичних аспектів розвитку права.

2. **Емпіричні дослідження** – збір та обробка статистичних і соціологічних даних, вивчення практики судів та правоохоронних органів.

3. **Пошукові дослідження** – спрямовані на відкриття нових явищ або властивостей правових інститутів.

4. **Розробницькі дослідження** – підготовка проєктів нормативних актів, методичних рекомендацій, пропозицій для удосконалення правозастосовної практики.

Вид дослідження	Мета	Приклади результатів
Теоретичне	Поглиблення розуміння правових категорій та принципів	Наукові статті, монографії, концептуальні моделі законодавчих реформ
Емпіричне	Отримання даних про практику реалізації права	Соціологічні опитування про довіру до поліції, аналіз судової статистики
Пошукове	Виявлення нових проблем і напрямів розвитку права	Пропозиції щодо регулювання електронних доказів
Розробницьке	Створення практичних рішень і рекомендацій	Проекти змін до законів, методики для правоохоронців

Поєднання різних напрямів, форм і видів наукової діяльності забезпечує інтеграцію освіти та досліджень. Студенти, залучені до дослідницьких проєктів, здобувають навички критичного аналізу та практичного застосування знань. Для викладачів наукова робота є джерелом оновлення змісту лекцій і підвищення якості навчання.

Системна організація наукової діяльності у ЗВО формує сприятливе академічне середовище, забезпечує інноваційний розвиток юридичної науки та сприяє підготовці конкурентоспроможних фахівців для сфери правоохоронної діяльності.

2. Організація досліджень у магістерських програмах

Наукові дослідження у магістерських програмах мають прикладний і водночас поглиблений характер. Їхнє завдання - сформулювати у студентів навички самостійного наукового пошуку, вміння працювати з різними джерелами та розробляти рішення, корисні для практики правоохоронної діяльності. Вони поєднують освітній процес із дослідницькою роботою, сприяють розвитку критичного мислення й здатності застосовувати наукові знання для вирішення професійних завдань.

Основні цілі досліджень у магістратурі:

- Поглиблення теоретичних знань із обраної галузі права.
- Формування вмінь використовувати наукові методи для аналізу правових проблем.
- Розвиток навичок роботи з нормативно-правовими актами, судовою практикою, аналітичними звітами.
- Отримання результатів, що мають практичну значущість для правоохоронної сфери та публічного управління.

Етапи організації наукової діяльності магістрів

Етап	Зміст роботи	Основні результати
Вибір теми	Узгодження теми з науковим керівником, перевірка її актуальності та наукової новизни	Чітко сформульована та погоджена тема дослідження
Планування роботи	Розробка календарного плану дослідження, визначення об'єкта, предмета, мети, завдань і гіпотези	Сформований план дослідження з чіткими етапами

Етап	Зміст роботи	Основні результати
Пошук та опрацювання джерел	Аналіз нормативних актів, наукової літератури, судової практики, аналітичних звітів	Зібрана та систематизована база даних для дослідження
Проведення дослідження	Використання емпіричних і теоретичних методів, формування аргументів і висновків	Підготовлені основні розділи дослідження
Представлення результатів	Публікація статей, участь у конференціях, захист магістерської кваліфікаційної роботи	Практичні рекомендації та підсумки дослідження, оформлені за стандартами

Науковий керівник у магістерській програмі відіграє ключову роль: він допомагає обрати актуальну тему, формує дослідницькі навички студента, консультує щодо методів аналізу та забезпечує наукову якість дослідження. Ефективна співпраця студента та керівника визначає успішність роботи.

Форми наукової діяльності магістрів

1. Участь у дослідницьких проєктах кафедри чи факультету.
2. Публікація результатів дослідження у наукових журналах або тезах конференцій.
3. Використання сучасних програмних засобів для аналізу даних (SPSS, NVivo, антиплагіатні системи, бібліографічні менеджери).
4. Презентація проміжних результатів на семінарах і круглих столах.
5. Виконання магістерської кваліфікаційної роботи як підсумку дослідження.

Магістерські дослідження в правоохоронній сфері відзначаються прикладною спрямованістю: вони часто пов'язані з оцінкою ефективності роботи правоохоронних органів, розробкою пропозицій щодо удосконалення законодавства та практики його застосування, аналізом сучасних викликів безпеки та цифровізації. Важливо поєднувати наукову новизну з практичною користю для професійної сфери.

Участь у дослідженнях дозволяє магістрам не лише здобути професійно важливі навички, а й стати учасниками академічної спільноти. Це сприяє розвитку наукової кар'єри, підвищує конкурентоспроможність на ринку праці та стимулює інтеграцію

національної юридичної освіти в міжнародний науковий простір.

3. Науково-дослідні підрозділи: кафедри, лабораторії, наукові гуртки

Науково-дослідні підрозділи у закладах вищої освіти є основними інституціями, що забезпечують організацію та розвиток наукової діяльності. Вони створюють умови для проведення досліджень, поєднання освітнього процесу з науковими пошуками і підготовки фахівців, здатних до інновацій у професійній сфері. У системі юридичної освіти такі підрозділи мають важливе значення для формування дослідницької культури студентів і викладачів, а також для розвитку прикладних рішень у сфері правоохоронної діяльності.

Кафедри є базовими структурними одиницями, які поєднують освітню та наукову роботу. Вони визначають напрями досліджень відповідно до профілю освітніх програм, формують наукові школи, забезпечують підготовку курсових, кваліфікаційних та дисертаційних робіт студентів. Кафедри організовують участь у грантових програмах, підготовку спільних публікацій викладачів і студентів, проведення конференцій та наукових семінарів.

Лабораторії спеціалізуються на дослідженнях окремих проблемних напрямів. Вони можуть мати прикладний характер, зосереджуючись на впровадженні нових технологій у діяльність правоохоронних органів, проведенні експериментів, зборі та аналізі емпіричних даних. У юридичній сфері лабораторії часто функціонують як центри правових досліджень у галузях криміналістики, інформаційного права, кібербезпеки, антикорупційної політики, що забезпечує практичну спрямованість їхніх проєктів.

Наукові гуртки є найбільш доступною формою залучення студентів до дослідницької діяльності. Вони формують середовище для навчання основ наукової роботи: пошуку та аналізу джерел, проведення опитувань, участі у наукових дискусіях. У гуртках студенти отримують досвід колективної роботи, вчать публічно презентувати результати досліджень на конференціях, готують перші наукові публікації. Такі об'єднання сприяють формуванню професійних компетентностей і стимулюють молодь до подальшої наукової кар'єри.

Науково-дослідні підрозділи взаємодіють між собою, створюючи єдину систему досліджень у межах ЗВО. Кафедри задають стратегічні напрями й координують діяльність, лабораторії забезпечують глибокий аналіз і практичну апробацію результатів, а гуртки стають школою для формування дослідницьких кадрів. Така взаємодія дозволяє поєднувати фундаментальні та прикладні дослідження, інтегрувати студентів у наукове середовище та забезпечувати постійне оновлення знань.

Роль основних підрозділів:

Підрозділ	Основні функції	Приклади діяльності
Кафедри	Формування наукових шкіл, організація досліджень відповідно до профілю спеціальності, керівництво студентськими роботами	Підготовка наукових статей і проєктів, проведення науково-практичних конференцій, участь у грантах
Лабораторії	Реалізація прикладних досліджень, впровадження технологій у правоохоронну практику	Розробка методик цифрової криміналістики, моніторинг ефективності антикорупційних реформ
Наукові гуртки	Залучення студентів до наукових пошуків, розвиток практичних навичок дослідження	Проведення опитувань, підготовка тез конференцій, участь у студентських наукових конкурсах

Розвиток науково-дослідних підрозділів у ЗВО сприяє підвищенню якості освітнього процесу та результативності наукових пошуків. Вони створюють середовище для підготовки кваліфікованих кадрів, здатних поєднувати теоретичні знання з практикою, сприяють інноваціям у правоохоронній сфері та зміцнюють зв'язки між академічною наукою й професійною діяльністю.

4. Роль викладача і студента у науковій діяльності

Наукова діяльність у закладі вищої освіти є спільною справою викладачів і студентів. Їхня взаємодія забезпечує не лише розвиток науки, а й формування у студентів дослідницьких навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності. Така співпраця сприяє підвищенню якості освітнього процесу та дозволяє впроваджувати результати наукових пошуків у практику правоохоронної діяльності.

Викладач виконує у науковій роботі роль наставника, організатора та координатора. Він визначає пріоритетні напрями досліджень, формулює проблемні питання, забезпечує методологічну підтримку та контролює якість виконання робіт. Викладач допомагає студентам у виборі актуальних тем, навчає їх принципам академічної доброчесності, консультує з методів збору та аналізу даних. Його досвід дозволяє уникати типових помилок і формує наукову культуру у молодих дослідників.

Завдяки наставницькій діяльності викладача студент має змогу ознайомитися з етапами наукового дослідження - від постановки проблеми до захисту отриманих результатів. Особливо важливою є підтримка у підготовці перших наукових публікацій, виступів на конференціях, участі у конкурсах дослідницьких робіт. Викладач не лише ділиться знаннями, а й виховує відповідальність за наукову якість, точність та обґрунтованість висновків.

Студент у науковій діяльності є активним учасником дослідницького процесу. Його завдання - проявляти ініціативу у виборі теми, вміти самостійно працювати з джерелами, аналізувати нормативно-правові акти, судову практику, використовувати сучасні методи збору та обробки даних. Важливою компетенцією студента є здатність критично оцінювати наукові погляди та робити власні аргументовані висновки.

Студенти беруть участь у роботі наукових гуртків, дослідницьких проєктів кафедр і лабораторій, публікують статті, готують тези для конференцій. Така діяльність дає їм змогу закріплювати теоретичні знання, формувати навички практичного застосування права та готуватися до подальшої наукової кар'єри чи професійної діяльності у сфері правоохоронних органів.

Співпраця викладача і студента створює умови для розвитку академічної культури у ЗВО. Викладач формує дослідницьку атмосферу, мотивує до пошуку нових рішень і сприяє інтеграції студентів у наукове співтовариство, а студенти, залучаючись до досліджень, оновлюють підходи та надають нові ідеї. Такий взаємозв'язок забезпечує спадковість наукових шкіл і сприяє безперервності розвитку науки.

В умовах сучасної цифровізації й глобалізації роль викладача і студента в науковій діяльності стає ще більш значущою. Викладач має орієнтувати студентів у використанні електронних бібліотек,

наукометричних баз, програм для обробки даних та антиплагіатних систем. Студенти, у свою чергу, опановують сучасні інструменти дослідження та стають активними учасниками міжнародних наукових комунікацій.

Роль викладача і студента у науковій діяльності можна визначити як партнерство: перший забезпечує досвід, методичну й інтелектуальну підтримку, другий приносить енергію, інноваційність і прагнення до вдосконалення. Така взаємодія формує стійкий науковий потенціал закладу вищої освіти і підвищує рівень підготовки майбутніх фахівців у сфері права та правоохоронної діяльності.

ТЕМА 6. НАУКОВИЙ СТИЛЬ І КУЛЬТУРА ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Поняття наукового стилю: мова і термінологія

Науковий стиль - це система мовних засобів, що використовується у сфері науки для точного, логічного й аргументованого викладення знань. Він служить основою академічної комунікації та відображає стандарти об'єктивності й доказовості. У юридичних дослідженнях науковий стиль особливо важливий, адже забезпечує коректність формулювань, зрозумілість визначень і точність посилань на нормативні джерела.

Мова наукового стилю відзначається логічною побудовою, нейтральним емоційним забарвленням і стандартизованою термінологією. Використання чітких і однозначних термінів дозволяє уникати двозначності у правових текстах та дослідженнях, що має принципове значення для сфери права та правоохоронної діяльності.

У наукових текстах важливу роль відіграють **терміни**. Вони відображають специфіку галузі знань і забезпечують точність змісту. Юридична термінологія характеризується високим рівнем формалізації: кожен термін має усталене значення, закріплене у законодавстві, підзаконних актах або науковій літературі. Правильне використання термінів гарантує однозначність тлумачення наукових положень.

До особливостей мови наукового стилю належать:

1. об'єктивність викладу та відсутність емоційної оцінки;
2. логічна послідовність побудови тексту;
3. використання аргументованих суджень та доказів;
4. стандартизовані мовні конструкції (наприклад: «з огляду на...», «застосовується метод...», «передбачено нормою...»);
5. наявність великої кількості термінів та визначень.

Важливе значення має **структурованість наукового тексту**: логічний поділ на розділи й підрозділи, чіткі формулювання визначень, використання посилань на джерела. Це робить науковий виклад прозорим і дозволяє читачеві легко відтворити хід дослідження.

Нижче наведено узагальнену таблицю, що демонструє основні риси наукового стилю та його відмінності від інших функціональних стилів.

Ознака	Науковий стиль	Публіцистичний стиль	Розмовний стиль
Мета	Передача наукових знань, аргументованих висновків	Формування громадської думки, вплив на слухача	Неформальне спілкування, передача особистих вражень
Лексика	Точні терміни, відсутність емоційної оцінки	Образна, емоційна, риторичні засоби	Побутова, часто емоційна
Синтаксис	Чіткі логічні конструкції, розгорнуті речення	Емоційно забарвлені, закличні конструкції	Прості, часто неповні речення
Стиль подачі	Логічний, аргументований, безособовий	Емоційно насичений, оцінювальний	Вільний, спонтанний
Джерела інформації	Наукові публікації, нормативно-правові акти, експериментальні дані	Соціальні події, виступи, публікації у ЗМІ	Побутовий досвід, спонтанні висловлювання

Юридична наука використовує науковий стиль для викладення правових понять, доктрин і висновків, що мають значення для законодавства та правозастосування. У роботах студентів і науковців це передбачає використання спеціальної термінології, правильно оформлених посилань на законодавчі акти та джерела наукової літератури.

Важливо пам'ятати, що формування наукового стилю у студентів починається вже на перших курсах і розвивається через підготовку рефератів, наукових статей, доповідей та кваліфікаційних робіт. Використання наукової мови й точних термінів формує професійну культуру дослідника та підвищує якість його роботи.

2. Академічна доброчесність: плагіат, самоплагіат, академічна відповідальність

Академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів і правил, що забезпечують довіру до результатів освітньої та наукової діяльності. Вона ґрунтується на чесності, об'єктивності, повазі до інтелектуальної праці інших і є основою академічної

культури у закладах вищої освіти. Дотримання академічної доброчесності гарантує справедливу оцінку здобутків студентів і дослідників, підтримує репутацію навчального закладу та підвищує рівень наукової спільноти.

Порушення принципів академічної доброчесності негативно впливає на якість освіти і науки. Найбільш поширеними порушеннями є **плагіат**, **самоплагіат**, фабрикація та фальсифікація результатів, порушення правил цитування та співавторства. Особливе значення ці питання мають для юридичних досліджень, де точність і достовірність даних безпосередньо впливають на професійну репутацію та практику правозастосування.

Плагіат визначається як привласнення авторства чужих ідей, текстів, результатів досліджень без належного посилання на першоджерело. Він може проявлятися у копіюванні фрагментів тексту, перекладі з інших мов без зазначення джерела, використанні чужих ідей або наукових концепцій без належного цитування. Плагіат підриває довіру до автора роботи і може мати юридичні наслідки.

Самоплагіат - це повторне використання автором власних раніше опублікованих матеріалів у нових роботах без зазначення джерела. Хоча автор не порушує чужих прав, це спотворює уявлення про новизну дослідження і порушує етичні норми наукової комунікації.

Університети й наукові установи активно застосовують системи перевірки академічних текстів на плагіат (StrikePlagiarism, Unicheck тощо), що дозволяє автоматично виявляти запозичення та захищати права авторів.

Основні порушеннями академічної доброчесності та їх наслідки:

Порушення	Характеристика	Можливі наслідки
Плагіат	Використання чужих ідей, текстів, результатів досліджень без посилань на першоджерело	Анулювання роботи, дисциплінарні заходи, втрата репутації, юридична відповідальність
Самоплагіат	Повторне використання власних опублікованих матеріалів без зазначення джерела	Зниження довіри до новизни дослідження, відмова у публікації
Фабрикація	Вигадування даних, результатів досліджень або	Дискваліфікація дослідження, дисциплінарна

Порушення	Характеристика	Можливі наслідки
	посилань	відповідальність
Фальсифікація	Викривлення або зміна даних та результатів для досягнення бажаного висновку	Позбавлення ступеня або наукового звання, втрата академічної доброчесності
Порушення правил цитування	Некоректне або неповне зазначення джерел, приховування авторства	Зауваження, зниження оцінки, відмова у публікації роботи

Дотримання правил академічної доброчесності передбачає:

1. чітке посилання на всі використані джерела (наукові статті, закони, судову практику, статистику);
2. уникнення надмірного копіювання чужих текстів;
3. добросовісне проведення дослідження та відображення реальних результатів;
4. повагу до прав інтелектуальної власності інших авторів;
5. використання етичних принципів під час співавторства і публікації робіт.

В Україні питання академічної доброчесності регламентується Законом України «Про освіту», а також внутрішніми положеннями закладів вищої освіти. Відповідно до закону, за порушення академічної доброчесності можуть бути застосовані дисциплінарні санкції, включно з відрахуванням студента або позбавленням наукових ступенів і звань.

Формування академічної доброчесності починається на етапі навчання і є важливим завданням викладачів. Студенти повинні розуміти значення належного цитування та вміти правильно оформлювати бібліографічні посилання. Викладачі, у свою чергу, зобов'язані забезпечувати дотримання цих стандартів, проводити навчальні тренінги та системно впроваджувати політику академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності створює довіру до результатів досліджень, підвищує якість освіти та формує професійну етику майбутніх фахівців, що є особливо важливим для правників і працівників правоохоронних органів.

3. Оформлення наукових текстів за стандартами (ДСТУ, АРА, Chicago)

Оформлення наукового тексту - це не лише технічна вимога, а й показник академічної культури дослідника. Чіткі й уніфіковані правила цитування та бібліографії дозволяють забезпечити:

1. академічну доброчесність і захист від плагіату;
2. прозорість і перевірюваність результатів дослідження;
3. міжнародну зрозумілість і прийнятність наукової роботи;
4. повагу до прав інтелектуальної власності інших авторів.

У сучасному науковому середовищі дослідники працюють у двох вимірах: **національному** (де застосовується ДСТУ 8302:2015) і **міжнародному** (де частіше використовують АРА або Chicago). Юридичні дослідження потребують особливої точності оформлення, адже некоректне цитування нормативно-правових актів або судової практики може призвести до хибних висновків чи зауважень рецензентів.

ДСТУ 8302:2015 - це державний стандарт України, який обов'язковий для курсових, дипломних, магістерських робіт, дисертацій, наукових статей у вітчизняних журналах. Він встановлює правила бібліографічного опису джерел: порядок подання відомостей про авторів, назву праці, рік, місце видання, сторінки, URL для електронних ресурсів.

АРА (American Psychological Association, 7th edition) - міжнародний стандарт, поширений у суспільних, поведінкових і правових науках. Головна особливість - цитування «автор-рік», що дозволяє одразу у тексті бачити джерело та рік публікації. Популярний у журналах, які входять до баз Scopus і Web of Science.

Chicago Manual of Style - часто використовується в історичних, гуманітарних і правових науках. Перевага - можливість надавати докладні коментарі у виносках, що зручно для юридичних текстів і робіт із великим обсягом джерел.

Порівняльна таблиця стандартів

Елемент	ДСТУ 8302:2015	APA (7th ed.)	Chicago (Notes and Bibliography)
Мета	Національний стандарт для дисертацій, звітів, робіт у ЗВО	Міжнародні академічні публікації, журнали з поведінкових і соціальних наук	Історичні, правові, гуманітарні дослідження, монографії
Посилання в тексті	Номер джерела у квадратних дужках, напр.: [5, с. 21]	Автор і рік у дужках: (Smith, 2020, p. 21)	Виноска з повним або скороченим описом у нижній частині сторінки
Бібліографія	Розташована наприкінці у порядку цитування або за алфавітом	Розташована наприкінці за алфавітом авторів	Наприкінці роботи або розділу, часто дублює виноски
Оформлення книги	Прізвище, Ініціали. Назва. Місце: Видавництво, Рік. Сторінки	Прізвище, Ініціали. (Рік). Назва. Місце: Видавництво	Прізвище, Ім'я. Назва. Місце: Видавництво, Рік
Нормативні акти	Повна офіційна назва, дата, номер, URL (zakon.rada.gov.ua)	Повна офіційна назва, рік, URL або джерело	Повна офіційна назва, дата ухвалення, за потреби URL
Електронні ресурси	Режим доступу: URL, дата звернення (за потреби)	URL або DOI без коментарів	URL, іноді із зазначенням дати звернення

ДСТУ 8302:2015

- Книга: Петренко О. В. Адміністративне право України. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 520 с.
- Стаття: Барабаш Ю. Г. Академічна доброчесність у юридичних дослідженнях. Юридична наука. 2022. № 4. С. 15–25.
- НПА: Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>.

APA (7th ed.)

- Book: Petrenko, O. V. (2021). *Administrative Law of Ukraine*. Kyiv: Yurinkom Inter.

- Journal Article: Barabash, Y. H. (2022). Academic integrity in legal studies. *Legal Science*, 4, 15–25.
- Legal Act: Constitution of Ukraine (1996). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua>.

Chicago (Notes and Bibliography)

- Book (footnote): ¹ O. V. Petrenko, *Administrative Law of Ukraine* (Kyiv: Yurinkom Inter, 2021), 45.
- Article: ² Y. H. Barabash, “Academic Integrity in Legal Studies,” *Legal Science* 4 (2022): 15–25.
- Legal Act: ³ Constitution of Ukraine, June 28, 1996, accessed September 12, 2024, <https://zakon.rada.gov.ua>.

Правила цитування у правничих дослідженнях:

1. **Точність цитати** - відтворення тексту джерела без спотворень.
2. **Обов’язковість посилання** - навіть при переказі власними словами потрібно вказати джерело.
3. **Пріоритет офіційних джерел** - для НПА використовувати тільки редакції з порталу zakon.rada.gov.ua.
4. **Єдиний стандарт у межах однієї роботи** - не можна змішувати АРА і ДСТУ у межах одного документа.
5. **Посилання на міжнародні джерела** - надавати англійською мовою із зазначенням DOI, якщо він є.

Типові помилки:

1. Відсутність посилань при цитуванні або парафразі.
2. Використання застарілих або неофіційних редакцій законів.
3. Непослідовне застосування різних стилів в одній роботі.
4. Відсутність DOI або URL для електронних джерел.
5. Некоректне оформлення виносок у Chicago (наприклад, пропущені сторінки).

Дотримання стандартів оформлення є критично важливим для професійного науковця. Воно гарантує якість, перевірюваність і міжнародну комунікабельність роботи. Для юридичних досліджень це питання набуває додаткової ваги, оскільки точність посилань на нормативно-правові акти має не лише наукове, а й практичне значення.

4. Етика і культура наукового спілкування

Етика і культура наукового спілкування - це система моральних принципів, норм і правил, що забезпечують **чесність, відповідальність і взаємну повагу** у процесі створення та поширення наукових знань. Вона визначає стандарти поведінки дослідників під час дискусій, рецензування, співавторства, публікацій і презентацій результатів дослідження. Дотримання цих стандартів створює атмосферу **довіри**, підтримує **репутацію академічної спільноти** й забезпечує якість наукових досягнень.

Культура наукового спілкування ґрунтується на кількох базових принципах. По-перше, це **чесність у представленні результатів дослідження**: відмова від фальсифікації даних, заборона перекручення змісту або тенденційної інтерпретації чужих робіт. По-друге, це **повага до інтелектуальної власності** - обов'язок завжди робити **коректні посилання на джерела** та визнавати внесок інших авторів. По-третє, це **неупередженість і об'єктивність**: дослідник має оцінювати ідеї за їх науковою обґрунтованістю, а не за особистими симпатіями чи авторитетом автора. Нарешті, це **етична відповідальність перед науковою спільнотою і суспільством** - обов'язок поширювати лише перевірені знання.

Особливе значення має **культура наукової дискусії**. Вона передбачає, що учасники обговорень зосереджуються на змісті ідей та доказах, а не на особистих якостях опонента. Дискусія має бути аргументованою, коректною і спрямованою на пошук істини, а не на перемогу будь-якою ціною. Таке спілкування розвиває критичне мислення й підтримує високу якість наукових досліджень.

Для юридичної науки та підготовки правоохоронців культура наукового спілкування має особливе значення, адже правнича діяльність безпосередньо пов'язана з дотриманням норм, точністю аргументації й прозорістю рішень. **Студенти мають опановувати ці норми з перших років навчання**, починаючи з підготовки доповідей, участі у семінарах і написання курсових робіт. Викладачі виконують роль наставників і мають демонструвати приклад доброчесного та коректного наукового спілкування.

Визнання авторства і внеску інших осіб є важливим елементом наукової етики. Це стосується не лише цитування праць, але й належного згадування консультантів, рецензентів, членів

дослідницьких груп. Такі дії підтримують справедливість і сприяють розвитку довіри між учасниками наукового процесу.

Порушення етичних норм, таких як **плагіат, самоплагіат, викривлення даних або неповажне ставлення до колег**, підриває авторитет дослідника та репутацію закладу освіти. Сучасна академічна спільнота використовує програми для перевірки доброчесності та вимагає від авторів чіткого дотримання стандартів цитування й академічної поведінки.

Етика і культура наукового спілкування створюють середовище довіри, відкритості й взаємної підтримки. Вони є запорукою розвитку якісної науки, сприяють інтеграції у міжнародну академічну спільноту та забезпечують формування відповідальної і професійної поведінки майбутніх правників і правоохоронців.

ТЕМА 7. ФОРМИ ПРЕДСТАВЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Стаття, тези конференцій, монографія, підручник

Наукові результати не мають цінності без їхнього належного поширення. **Форма представлення дослідження** - це не лише технічний аспект, а й показник професійної зрілості науковця. Від вибору форми залежить ефективність наукової комунікації, видимість роботи та її вплив на розвиток галузі.

Наукова стаття - головний канал передачі знань і результатів дослідження. Її завдання - у стислій і логічній формі донести проблему, мету, методи та результати. У юридичних дослідженнях статті відіграють роль не лише у розвитку науки, але й у практиці правозастосування. Важливо, щоб у статті було дотримано принципів **академічної доброчесності**, точності цитування законів та судових рішень, особливо з офіційних ресурсів (наприклад, <https://zakon.rada.gov.ua>). Публікація статей у журналах, що входять до категорій Б і В в Україні чи до міжнародних баз Scopus і WoS, визначає рівень наукової репутації автора.

Тези конференцій дають змогу представити попередні ідеї, гіпотези чи проміжні результати дослідження. Їхній обсяг зазвичай обмежений кількома сторінками, а зміст має бути сконцентрований на ключових положеннях. Це ефективний інструмент для обговорення нових підходів і отримання професійного зворотного зв'язку. Для студентів і молодих дослідників тези часто стають першим кроком у науковій кар'єрі.

Монографія - це найбільш ґрунтовна форма представлення наукової роботи. Вона охоплює комплексний аналіз проблеми, містить систематизований виклад результатів, власну концепцію автора та пропозиції щодо практичного застосування. У правничій науці монографії можуть впливати на розвиток доктрини, вдосконалення законодавства, слугувати базою для створення навчальних програм.

Підручник і навчальний посібник - це форма передачі знань від науки до освіти. Вони забезпечують інтеграцію наукових результатів у процес підготовки фахівців, формують у студентів системне розуміння предмета та навички практичного застосування норм права. Підручники мають бути методично вивіреними, містити посилання на актуальні нормативно-правові акти та

враховувати сучасні тенденції правозастосування.

Порівняльна таблиця форм подання результатів дослідження

Форма	Основна мета	Обсяг і структура	Цільова аудиторія	Значення для розвитку науки
Наукова стаття	Системне представлення результатів та їх перевірюваність	6–15 сторінок; вступ, методи, результати, обговорення, висновки	Наукова спільнота, практики	Головний інструмент поширення нових знань і розвитку дискусії
Тези конференцій	Попереднє висвітлення проблеми або гіпотези	2–5 сторінок; стислі результати та висновки	Учасники конференцій, молоді дослідники	Дає змогу отримати зворотний зв'язок і вдосконалити дослідження
Монографія	Глибоке опрацювання проблеми та формування власної концепції	Повне видання з аналітичними розділами і висновками	Дослідники, освітяни, законотворці	Формує теоретичну базу науки, впливає на політику і практику
Підручник / посібник	Перенесення наукових результатів у навчальний процес	Тематичні розділи, приклади, завдання	Студенти, викладачі	Формує професійні компетентності, інтегрує науку й освіту

Ключові правила для всіх форм:

1. Точність і послідовність у цитуванні джерел.
2. Використання офіційних редакцій нормативно-правових актів.
3. Дотримання стандарту оформлення (ДСТУ 8302:2015 для вітчизняних робіт, APA або Chicago для міжнародних публікацій).
4. Прозорість і дотримання вимог академічної доброчесності.

Ці форми не є взаємовиключними: **статті** дозволяють оприлюднювати результати швидко, **тези** слугують майданчиком для первинного обговорення, **монографії** створюють теоретичний фундамент, а **підручники** забезпечують сталість і практичну

реалізацію знань у підготовці майбутніх фахівців.

2. Кваліфікаційні роботи (магістерська, дисертація)

Кваліфікаційна робота - це форма підсумкової наукової діяльності студента чи здобувача ступеня, яка демонструє здатність самостійно проводити дослідження, застосовувати методи наукового пізнання та робити обґрунтовані висновки. Для освітнього рівня магістра такою формою є **магістерська робота**, для здобувачів наукового ступеня - **дисертація**.

Магістерська робота у правничій сфері має поєднувати **теоретичний аналіз** проблеми й **практичну спрямованість** рекомендацій. Вона підтверджує, що студент опанував методи наукових досліджень, здатний критично аналізувати нормативно-правові акти, судову практику та сучасні наукові підходи. Ключові вимоги - академічна доброчесність, точність у цитуванні, актуальність теми та логічна структура.

Дисертація - це глибше й масштабніше дослідження, що повинно містити наукову новизну, робити внесок у розвиток галузі знань і мати практичне значення. У правничих науках це часто стосується вдосконалення законодавства, розвитку доктрин, запровадження нових інституцій або механізмів правозастосування. Дисертація має обов'язково спиратися на **сучасну нормативну базу** та враховувати практику міжнародних і національних судів.

Структура кваліфікаційної роботи у сфері права загалом подібна для обох форм. Вона передбачає: вступ із формулюванням актуальності, мети, завдань і гіпотези; огляд наукових джерел і стану досліджуваної проблеми; основну частину з аналізом законодавства, практики та власними результатами дослідження; висновки та пропозиції; список використаних джерел. Особлива увага приділяється **правильному оформленню цитувань і посилань**, оскільки юридичні тексти мають бути точними і перевірюваними.

Порівняльна таблиця магістерської роботи і дисертації

Ознака	Магістерська робота	Дисертація
Мета	Підтвердити здатність до самостійного дослідження і практичного застосування результатів	Створити нове знання, зробити внесок у розвиток галузі права
Актуальність	Орієнтована на сучасні проблеми правозастосування, може мати прикладний характер	Часто спрямована на удосконалення теорії права або реформування правової системи
Наукова новизна	Обмежена, може проявлятися в підході до аналізу чи практичних рекомендаціях	Обов'язкова, визнана фаховою спільнотою і підтверджена рецензентами
Обсяг	60–100 сторінок основного тексту	150–300 і більше сторінок залежно від спеціальності
Структура	Вступ, 2–3 розділи, висновки, бібліографія	Вступ, 3–5 розділів, висновки, бібліографія, додатки
Джерельна база	Національні закони, судова практика, наукова література	Поєднання національних і міжнародних актів, судова практика, порівняльні та міждисциплінарні дослідження
Вимоги до публікацій	Необов'язкові, але вітаються публікації тез і статей	Обов'язкова наявність опублікованих статей у фахових журналах (часто у виданнях, що входять до міжнародних баз)

Ключові принципи підготовки кваліфікаційних робіт:

1. Чітке формулювання мети та завдань.
2. Використання сучасних методів дослідження та обґрунтування результатів.
3. Дотримання академічної доброчесності та єдиного стандарту оформлення (ДСТУ 8302:2015 для робіт в Україні, APA або Chicago для публікацій).
4. Пріоритет офіційних текстів нормативно-правових актів і перевірених наукових джерел.
5. Орієнтація на практичну значущість і можливість впровадження висновків.

Підготовка кваліфікаційної роботи - це завершальний етап навчання та водночас перший крок до наукової кар'єри.

Магістерська робота закріплює навички академічного дослідження, а **дисертація** - формує особистий внесок у розвиток науки й демонструє здатність автора створювати нові знання та впливати на практику правозастосування.

3. Усні форми: доповідь, виступ, презентація

Усні форми представлення результатів дослідження відіграють важливу роль у науковій комунікації, адже дозволяють досліднику безпосередньо донести ідеї до колег, рецензентів та практиків, отримати зворотний зв'язок і налагодити професійні контакти. У правничих науках вони є необхідним етапом апробації результатів дослідження.

Доповідь - це структурований усний виступ, у якому дослідник викладає мету, методи, результати та висновки своєї роботи. Доповіді можуть бути пленарними (на конференціях), секційними (на спеціалізованих засіданнях), навчальними (під час семінарів чи практикумів). Для юридичних досліджень характерна підвищена увага до **обґрунтування практичних рекомендацій** та посилань на норми чинного законодавства, що підсилює переконливість.

Виступ - коротша форма комунікації, ніж доповідь, яка використовується для представлення окремих результатів дослідження, коментарів чи рецензій. Виступи є важливою складовою наукових семінарів, захисту кваліфікаційних робіт, обговорення законодавчих ініціатив. Вони потребують вміння стисло та логічно викладати інформацію, підкреслюючи головне.

Презентація - це візуальний супровід доповіді або виступу, який допомагає структурувати матеріал і зробити його зрозумілим для аудиторії. Сучасні дослідники широко використовують цифрові інструменти (PowerPoint, Canva, Google Slides) для створення слайдів, що містять ключові тези, схеми, графіки, посилання на нормативні акти та наукові джерела. У правничих виступах презентація дозволяє наочно продемонструвати статистику правопорушень, порівняння норм законодавства чи приклади судових рішень.

Таблиця порівняння усних форм представлення результатів

Форма	Призначення	Обсяг / час	Особливості структури	Вимоги до змісту
Доповідь	Повне усне представлення дослідження або його значної частини	10–20 хвилин	Вступ (проблема і мета), основна частина (методи, результати), висновки	Чіткість логіки, посилання на джерела, аргументованість, академічна мова
Виступ	Короткий усний виклад окремого аспекту або коментаря	3–7 хвилин	Ключова теза, обґрунтування, приклади, підсумок	Стислість, лаконічність, зосередженість на головній ідеї
Презентація	Візуалізація доповіді або виступу	5–15 слайдів	Заголовки, марковані тези, ілюстрації, схеми, посилання	Чіткість дизайну, лаконічність тексту, актуальність прикладів

Основні вимоги до усних форм:

1. **Чіткість мети і логіки викладу** - слухач має зрозуміти головну ідею протягом перших хвилин.
2. **Академічна мова** - коректне використання термінів, точність у посиланнях на норми права та наукові джерела.
3. **Обґрунтованість** - аргументи мають базуватися на достовірних даних і офіційних джерелах.
4. **Реакція на аудиторію** - уміння адаптувати темп і приклади відповідно до рівня слухачів.
5. **Дотримання регламенту часу** - надмірна деталізація або поспіх знижують ефективність комунікації.

Усні форми не замінюють письмових публікацій, але доповнюють їх, забезпечуючи інтерактивність і живе обговорення. Для студентів та молодих науковців участь у конференціях із доповідями, виступами та презентаціями є необхідним етапом професійного становлення та апробації результатів своїх досліджень.

4. Вимоги до структури, мови та аргументації результатів

Якість наукової роботи визначається не лише науковою

новизною, але й тим, наскільки чітко організовано структуру, наскільки мова відповідає академічним стандартам і наскільки переконливо аргументовано висновки. Для правничих досліджень ці чинники мають критичне значення, адже помилки у структурі, неточності в мові чи слабка аргументація можуть призвести до викривлення змісту та негативно вплинути на практичне застосування результатів.

Актуальність - це підґрунтя дослідження, яке пояснює, чому тема є важливою для сучасного стану науки та практики.

В юридичних роботах **актуальність зазвичай відображає:**

1. зміни у законодавстві (наприклад, у зв'язку з євроінтеграцією або воєнним станом);
2. наявні прогалини у правозастосуванні;
3. нові виклики (цифровізація, міжнародна співпраця, економічна безпека);
4. потребу суспільства або держави у вдосконаленні регулювання певної сфери.

Грамотно сформульована актуальність:

1. Чітко визначає проблему.
2. Аргументує її важливість статистикою, практикою, аналітичними звітами.
3. Вказує на практичний ефект від вирішення проблеми.

Анотація - це короткий виклад змісту роботи, який дає змогу зрозуміти її суть без читання повного тексту.

Анотація містить:

1. назву та мету дослідження;
2. об'єкт і предмет;
3. короткий опис методів;
4. ключові результати та висновки;
5. практичну цінність;
6. 5–7 ключових слів.

Анотація має бути написана академічною мовою, чітко і стисло. Для магістерських і дисертаційних робіт її подають українською та англійською мовами, що забезпечує міжнародну видимість дослідження.

Правильна **структура** забезпечує логічність і прозорість дослідження.

Класична схема включає:

1. **Титульну сторінку** - офіційні реквізити закладу, тему, автора, керівника, рік виконання.
2. **Анотацію та ключові слова** - дають швидке уявлення про зміст.
3. **Зміст** - перелік розділів і сторінок.
4. **Вступ** - актуальність, мета, завдання, гіпотеза, об'єкт, предмет, методи, новизна.
5. **Огляд літератури й нормативної бази** - аналіз стану наукової проблеми та практики.
6. **Основну частину** - виклад власних досліджень і результатів із використанням порівняльного та аналітичного підходів.
7. **Висновки** - узагальнення результатів, пропозиції щодо практичного застосування.
8. **Список джерел** - оформлений за єдиним стандартом (ДСТУ 8302:2015, APA, Chicago).
9. **Додатки** - таблиці, графіки, зразки документів, що підтверджують результати.

Вимоги до мови:

1. **Академічність і нейтральність** - уникнення емоційних висловлювань.
2. **Точність** - використання правничої термінології й офіційних назв законів та нормативних актів.
3. **Ясність** - лаконічні й зрозумілі речення, відсутність двозначностей.
4. **Послідовність** - дотримання єдиного стилю оформлення цитат і бібліографії.
5. **Міжнародна зрозумілість** - відповідність вимогам міжнародних стандартів (APA, Chicago) при публікації у закордонних журналах.

Переконливість роботи залежить від **аргументації**. Вона:

1. Ґрунтуватися на перевірених фактах - законах, судовій практиці, статистиці, даних опитувань.
2. Бути прозорою - кожне твердження підтверджене джерелом (зокрема <https://zakon.rada.gov.ua> або DOI/URL для наукових статей).
3. Поєднувати теоретичний аналіз і практичні приклади.

4. Використовувати порівняльно-правовий метод для зіставлення національних та міжнародних норм.

Таблиця вимог

Компонент	Вимоги до структури	Вимоги до мови	Вимоги до аргументації	Типові помилки
Актуальність	Чітко визначає сучасну проблему й потребу вирішення	Лаконічна й формальна	Підкріплено статистикою, змінами у законодавстві, практикою	Загальні декларації без доказів
Анотація	Короткий виклад мети, об'єкта, методів і результатів	Академічна мова без надмірних деталей	Відповідає змісту дослідження	Невідповідність між змістом анотації і роботи
Вступ	Логічно пояснює актуальність, визначає мету, завдання, гіпотезу, методи	Чіткий академічний стиль	Підкріплено посиланнями на наукові джерела і практику	Відсутність чітких завдань, розмитість мети
Огляд літератури та нормативних актів	Системний, послідовний, демонструє стан досліджуваної проблеми	Використання усталених термінів	Порівняння різних наукових підходів, аналіз законодавства	Використання застарілих або сумнівних джерел
Основна частина	Чіткий поділ на розділи й підрозділи	Послідовне використання термінології	Спирання на закони, практику судів, статистику, власні дані	Надмірне цитування без аналітики
Висновки	Узгодженість із метою, завданнями, практична спрямованість	Стислі та логічні	Вказують на прикладне застосування результатів	Повторення тексту без конкретних

Компонент	Вимоги до структури	Вимоги до мови	Вимоги до аргументації	Типові помилки
				рекомендацій
Джерела	Єдиний стандарт (ДСТУ, АРА, Chicago)	Точність реквізитів і назв	Забезпечують перевірюваність дослідження	Змішування стандартів, неточність у реквізитах
Додатки	Підкріплюють результати дослідження, містять фактичний матеріал	—	Служать доказовою базою	Відсутність посилань у тексті на додатки

Додаткові аспекти

- Єдність логіки та стилю:** усі розділи повинні узгоджуватися із загальною метою роботи.
- Прозорість цитування:** жодне запозичення не має залишатися без посилання на джерело.
- Сучасність:** використання актуальних редакцій нормативних актів і останніх наукових досліджень.
- Академічна доброчесність:** недопущення плагіату й фальсифікації результатів.
- Міжнародна релевантність:** у дисертаціях та статтях доцільно враховувати порівняльний аналіз і досвід інших країн.

ТЕМА 8. СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

1. Електронні бібліотеки та наукометричні бази (Google Scholar, Scopus, WoS)

Сучасна наука не може існувати без доступу до цифрових ресурсів. **Електронні бібліотеки та наукометричні бази** стали головним інструментом для пошуку, перевірки та аналізу наукової інформації. Вони формують інформаційну інфраструктуру досліджень, дозволяють здійснювати огляди літератури, відслідковувати вплив публікацій, визначати перспективні напрями роботи та оцінювати якість власних наукових результатів. Для юридичної науки та досліджень у сфері правоохоронної діяльності ці ресурси набули особливої ваги, адже правничі дослідження завжди ґрунтуються на поєднанні теоретичних праць і нормативно-правових джерел.

Електронні бібліотеки - це системи збереження й поширення наукових матеріалів у цифровому форматі. Вони забезпечують дослідникові швидкий доступ до дисертацій, монографій, статей, правових документів, статистики, судових рішень. Найважливішими ресурсами для українських науковців є Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, яка містить найбільший архів українських наукових дисертацій і статей, а також інституційні репозитарії університетів, де зберігаються магістерські та докторські роботи, матеріали конференцій і статті викладачів. Важливим джерелом для юридичних досліджень є також електронні правові бібліотеки, такі як «Ліга:Закон», «Наукова періодика України», оскільки вони містять повні офіційні тексти нормативно-правових актів і коментарі до них.

Переваги електронних бібліотек полягають у постійному доступі до матеріалів незалежно від місця перебування, швидкому оновленні контенту, наявності актуальних редакцій документів і можливості пошуку за ключовими словами, темами, авторами чи роками публікації. Для студентів і дослідників у галузі права це дозволяє швидко формувати джерельну базу, перевіряти практику застосування норм, використовувати аналітичні матеріали для формулювання висновків. У правоохоронній сфері доступ до електронних бібліотек спрощує аналіз статистики злочинності,

судових рішень і змін у законодавстві.

Особливе місце займають **наукометричні бази даних**, які не лише надають доступ до публікацій, але й дозволяють оцінювати наукову активність та вплив робіт за допомогою кількісних показників. **Наукометрія** - це галузь, що досліджує динаміку науки через такі індикатори, як цитованість статей, індекс h (h-index), імпакт-фактор журналів, показники міжнародної співпраці та інші метрики. Для юридичних досліджень це важливо, оскільки дозволяє обирати авторитетні журнали, аналізувати розвиток конкретних тем і співставляти власні результати з глобальними тенденціями.

Найпоширенішою платформою є **Google Scholar** - безкоштовний ресурс, що охоплює широкий спектр наукових галузей. Він дозволяє швидко знаходити статті, книги, тези конференцій, а також створювати персональні профілі дослідників, відстежувати цитування та h-індекс. Google Scholar зручний для первинного пошуку літератури та базового моніторингу власної наукової активності, проте він менш точний у фільтрації низькоякісних публікацій і часто включає дублікати або регіональні видання без рецензування.

Scopus є провідною комерційною базою даних, що індексує рецензовані журнали, монографії та матеріали міжнародних конференцій. Він надає інструменти для аналізу цитованості, визначення впливу дослідження, порівняння журналів за такими показниками, як CiteScore, SJR, SNIP. Для юристів, які планують публікації у виданнях, що входять до міжнародних рейтингів, Scopus є ключовим ресурсом для вибору журналу та планування стратегії публікацій.

Ще одним важливим інструментом є **Web of Science (WoS)** - одна з найстаріших і найавторитетніших баз даних. Вона має суворі критерії відбору журналів, зосереджується на публікаціях із високим рівнем наукової якості та забезпечує глибокий аналітичний огляд стану науки у різних галузях. У юридичних дослідженнях WoS корисна для оцінки міжнародної видимості публікацій і виявлення ключових авторів у певних темах.

Порівняльні характеристики цих баз:

Параметр	Google Scholar	Scopus	Web of Science
Доступ	Безкоштовний	Платний (через університетські підписки)	Платний (через університетські підписки)
Охоплення	Широке, включає багато регіональних видань та препринти	Відібрані міжнародні журнали, книги, конференції	Високоякісні журнали, книги, патенти, вузько відібрані матеріали
Показники	h-індекс, кількість цитувань	h-індекс, CiteScore, SNIP, SJR	h-індекс, Impact Factor, інші показники
Призначення	Пошук літератури, первинна оцінка впливу	Професійна аналітика цитованості та вибір журналів	Міжнародна оцінка впливу досліджень, стратегія наукових публікацій

Практичне значення для юридичних і правоохоронних досліджень полягає у тому, що електронні бібліотеки та наукометричні бази дозволяють швидко формувати наукову й нормативну базу досліджень, перевіряти новизну тем, уникати дублювання вже проведених робіт, а також підвищувати рівень академічної культури завдяки правильному цитуванню. Вони допомагають орієнтуватися у провідних напрямках розвитку правничої науки та формувати наукову репутацію дослідника.

Використання цих інструментів сприяє дотриманню принципів **академічної доброчесності**, підвищує прозорість і перевірюваність результатів досліджень. Для студентів і аспірантів правоохоронних спеціальностей уміння працювати з такими ресурсами є важливим елементом дослідницької компетентності та невід'ємною частиною сучасної юридичної освіти.

2. Антиплагіатні системи і програми перевірки

Сучасна наука неможлива без дотримання **академічної доброчесності**. Порушення цього принципу підриває довіру до дослідника, а в юридичній сфері може мати ще й практичні наслідки – від скасування результатів дослідження до дисциплінарних стягнень. Тому майбутнім фахівцям

правоохоронної діяльності необхідно знати, як працюють **антиплагіатні системи** та чому вони важливі.

Антиплагіатна система – це **програмний інструмент**, який аналізує поданий текст і порівнює його з великими базами наукових статей, дисертацій, офіційних документів, навчальних матеріалів та публікацій у мережі. Такий аналіз дозволяє виявити, чи були запозичення оформлені належним чином, чи автор привласнив чужі результати як свої.

У більшості університетів України вже діють власні політики перевірки текстів на доброчесність. Найчастіше студенти та аспіранти стикаються з такими інструментами:

1. **Unicheck** – найпоширеніша система в українських ЗВО. Вона інтегрується в навчальні платформи (Moodle, Google Classroom), швидко перевіряє тексти та формує звіти із зазначенням відсотка унікальності.

2. **StrikePlagiarism** – міжнародний сервіс, який часто використовують наукові журнали перед публікацією статей. Він точний і підтримує багато мов.

3. **Turnitin** – світовий лідер серед антиплагіатних програм, обов'язковий у багатьох університетах Європи й США, а також у журналах, що індексуються в Scopus і WoS.

4. **Etxt** – простий сервіс для попередньої перевірки унікальності тексту, який часто використовують студенти до подання роботи.

Звіт антиплагіатної системи показує:

1. **відсоток унікальності тексту** – скільки від роботи написано самостійно;

2. **джерела збігів** – від посилань на конкретні статті до вебсайтів;

3. **підсвічені фрагменти** – де виявлено збіги.

Для правничих досліджень важливо розуміти, що **не кожен збіг означає плагіат**. Законодавчі норми, визначення чи стандартні формулювання за своєю природою не можуть бути унікальними. Тому журнали й університети встановлюють допустимі порогові значення (часто 10–20 %), а остаточну оцінку дає рецензент чи комісія, враховуючи зміст і характер збігів.

Антиплагіатні системи не лише контролюють студентів чи аспірантів. Вони сприяють **підвищенню якості досліджень**, адже

дають змогу авторові ще до подання роботи перевірити текст і виправити ненавмисні помилки – наприклад, додати відсутні посилання чи скоротити надмірне цитування. Вони також **захищають права інтелектуальної власності** і підтримують етичні стандарти у світовому науковому середовищі.

Система	Характер доступу	Переваги	Сфера застосування
Unicheck	Ліцензії для ЗВО	Інтеграція з навчальними платформами, швидка перевірка, підтримка української мови	Дипломні, магістерські, дисертації
StrikePlagiarism	Платна для університетів і журналів	Висока точність, багатомовна база даних	Статті для міжнародних видань
Turnitin	Платна, через університети або журнали	Виявляє навіть перекладні запозичення, міжнародний стандарт	Журнали Scopus, WoS, провідні університети
Etxt	Безкоштовна або умовно платна	Зручний для первинної швидкої перевірки	Попередній аналіз студентських робіт

Для ефективного використання таких систем варто:

1. **коректно оформлювати цитати та посилання** відповідно до обраного стандарту (ДСТУ 8302:2015, APA, Chicago);
2. **перевіряти роботу перед поданням**, а не покладатися лише на автоматичну перевірку університету;
3. **уникати надмірного цитування**, навіть якщо воно оформлене правильно, адже це знижує оригінальність тексту;
4. **послугуватися лише офіційними редакціями нормативно-правових актів** з порталу <https://zakon.rada.gov.ua>, щоб уникати претензій щодо використання неофіційних джерел.

Для студентів правоохоронних спеціальностей робота з антиплагіатними системами є важливою не лише під час навчання. Це елемент професійної культури майбутнього фахівця, адже у сфері правозастосування довіра до документів і їхнього змісту має вирішальне значення. Оволодіння навичками відповідального використання чужих текстів та перевірки власних досліджень на унікальність формує **професійну доброчесність** і зміцнює

авторитет майбутнього правника.

3. Використання програм для обробки даних (SPSS, Excel, NVivo)

Сучасні наукові дослідження, у тому числі в юридичній та правоохоронній сферах, дедалі частіше ґрунтуються на **аналітиці даних**. Обробка статистичної, соціологічної та текстової інформації потребує не лише знань методів, але й використання спеціальних програмних інструментів. Такі програми дозволяють дослідникам забезпечити об'єктивність, точність та перевірюваність результатів, що особливо важливо при розробці рекомендацій для практики публічного управління та правоохоронної діяльності.

Раніше обчислення виконувались вручну або в таблицях простих текстових редакторів, що займало багато часу та підвищувало ризик помилок. Сьогодні на перший план виходить **цифрова аналітика**, яка дозволяє обробляти великі обсяги даних, будувати складні моделі та швидко візуалізувати результати для подальшого використання у наукових статтях, звітах та презентаціях.

Найпоширенішими інструментами для юридичних і соціально-правових досліджень є **SPSS, Excel і NVivo**.

SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) - одна з найпопулярніших програм для статистичної обробки даних. Вона широко застосовується у соціологічних та правових дослідженнях, які потребують аналізу анкет, опитувань, даних кримінальної статистики або ефективності роботи правоохоронних органів. Програма дозволяє:

1. будувати таблиці та діаграми;
2. виконувати описову статистику, порівняльний і кореляційний аналіз;
3. перевіряти гіпотези з використанням тестів (χ^2 , t-тест, регресійні моделі тощо);
4. формувати звіти, придатні для публікацій у наукових журналах.

Для студентів і дослідників у галузі права особливо корисним є аналіз великих вибірок даних, наприклад, щодо правопорушень, звернень громадян, діяльності органів внутрішніх справ, що дає змогу підкріплювати теоретичні висновки конкретними доказами.

Excel - універсальний інструмент для роботи з таблицями, який

залишається незамінним завдяки доступності та простоті використання. Його застосовують для:

1. початкової систематизації та очищення даних;
2. побудови динамічних рядів, графіків і діаграм;
3. базового статистичного аналізу (середнє, медіана, стандартне відхилення);
4. створення інтерактивних таблиць (PivotTables) для порівняння великих обсягів інформації.

Excel особливо корисний на початкових етапах дослідження або для студентських робіт, де немає потреби в складних статистичних моделях, але потрібна **наочність і швидкість** аналізу.

NVivo - це програма для **якісного аналізу даних**, яка дає змогу досліджувати текстові матеріали: інтерв'ю, протоколи судових засідань, публічні заяви, законодавчі акти, дописи в соціальних мережах. Вона підтримує:

1. кодування текстів за категоріями та темами;
2. пошук ключових слів і зв'язків між поняттями;
3. візуалізацію зв'язків за допомогою діаграм і карт знань;
4. комбінування якісного та кількісного підходів до аналізу.

Для правничих досліджень NVivo дає змогу **структуровано аналізувати законодавчі зміни, судову практику чи експертні інтерв'ю**, що особливо важливо у порівняльно-правових і соціально-правових дослідженнях.

Порівняльна характеристика програм:

Програма	Основне призначення	Сильні сторони	Використання у правничих дослідженнях
SPSS	Статистичний аналіз соціологічних і емпіричних даних	Розширені аналітичні інструменти, точність, автоматизована обробка великих вибірок	Оцінка ефективності діяльності правоохоронних органів, аналіз опитувань, кримінальної статистики
Excel	Базова обробка та візуалізація даних	Доступність, інтеграція з іншими програмами, простота використання	Побудова динамічних рядів злочинності, аналіз звітів правоохоронних органів, підготовка графіків для лекцій і статей

Програма	Основне призначення	Сильні сторони	Використання у правничих дослідженнях
NVivo	Якісний аналіз текстових змішаних даних	Можливість глибокого дослідження текстових джерел, пошук зв'язків і закономірностей	Аналіз судових рішень, законодавчих змін, інтерв'ю зі стейкхолдерами, порівняльно-правові дослідження

Використання цих програм має не лише технічне, а й **методологічне значення**. Воно дозволяє перейти від описових підходів до науково обґрунтованих висновків, базованих на даних, що підвищує довіру до результатів дослідження. Для студентів правоохоронних спеціальностей опанування таких інструментів формує важливу професійну компетентність – здатність працювати з даними, аналізувати їх і використовувати в ухваленні рішень та формуванні правових стратегій.

4. Менеджери бібліографії (Zotero, EndNote, Mendeley)

Сучасна наука немислима без великої кількості використаних джерел: наукових статей, монографій, дисертацій, міжнародних документів, законодавчих актів, рішень судів. Для юридичних і правоохоронних досліджень ця потреба особливо гостра, адже точність і коректність посилань визначає довіру до результатів роботи. Оформлення бібліографії вручну потребує багато часу й часто супроводжується технічними помилками. Щоб цього уникнути, у світі активно застосовують **менеджери бібліографії** – спеціальні програми для збереження, впорядкування й автоматичного оформлення джерел за міжнародними та національними стандартами.

Менеджери бібліографії дають змогу створювати власну електронну бібліотеку, сортувати джерела за темами, типами та ключовими словами, вставляти посилання безпосередньо у текст роботи й автоматично формувати список літератури наприкінці документа. Це суттєво економить час і гарантує точність цитування, а також дозволяє швидко змінювати стиль оформлення відповідно до вимог видання чи університету – наприклад, із ДСТУ 8302:2015 на APA або Chicago. Крім того, більшість сучасних програм мають можливість спільної роботи: дослідницькі групи можуть створювати спільні бібліотеки, синхронізувати їх у

хмарних сервісах і разом працювати над великими проєктами.

Найбільш поширеними серед науковців і студентів менеджерами бібліографії є **Zotero**, **EndNote** та **Mendeley**.

Zotero – безкоштовний і зручний у користуванні менеджер, який інтегрується з веббраузерами та текстовими редакторами. Він дозволяє автоматично імпортувати бібліографічні дані з інтернету, зокрема з Google Scholar чи правових порталів, і підтримує понад 10 000 стилів цитування, включно з українським ДСТУ 8302:2015 та міжнародними форматами APA і Chicago. Дослідник може створювати тематичні колекції, додавати власні нотатки та швидко вставляти коректно оформлені посилання у текст магістерської, дисертаційної чи наукової статті.

EndNote – комерційна програма, яку часто використовують у провідних університетах світу. Її перевагою є розширені можливості для керування великими бібліотеками, пошуку публікацій безпосередньо в базах Scopus і Web of Science та зручні інструменти командної роботи над проєктами. EndNote має потужну інтеграцію з Microsoft Word і допомагає дослідникам швидко переключатися між різними стилями цитування.

Mendeley поєднує функції менеджера бібліографії та наукової соціальної мережі. Він дозволяє імпортувати PDF-файли й автоматично розпізнавати бібліографічні дані, зберігати їх у хмарному сховищі й отримувати доступ із будь-якого пристрою. Mendeley зручний для командної роботи: групи дослідників можуть ділитися бібліотеками та працювати над спільними проєктами. Він також інтегрується з Microsoft Word і LibreOffice, що спрощує процес цитування під час написання тексту.

Порівняльна характеристика найпоширеніших менеджерів:

Характеристика	Zotero	EndNote	Mendeley
Вартість	Безкоштовний	Платний (ліцензії для установ або користувача)	Умовно безкоштовний із обмеженим обсягом хмарного сховища
Пошук і збереження	Автоматичне імпортування з веббраузера, Google Scholar, правових порталів	Розширений пошук у Scopus і WoS	Автоматичний імпорт із PDF і вебсайтів

Характеристика	Zotero	EndNote	Mendeley
Стилі цитування	Понад 10 000 стилів, включно з ДСТУ, APA, Chicago	Розширений набір академічних стилів	Основні міжнародні стилі + можливість імпорту додаткових
Робота в команді	Обмежена (невеликі групи)	Розширена для великих наукових колективів	Зручна для групових досліджень і обміну бібліотеками
Хмарне зберігання	300 МБ безкоштовно, із можливістю розширення	Переважно локальне або корпоративне сховище	2 ГБ безкоштовно, платні пакети для більшого обсягу
Інтеграція	Microsoft Word, LibreOffice, Google Docs	Microsoft Word та інші редактори	Microsoft Word, LibreOffice, інтерпація з ResearchGate

Менеджери бібліографії дають змогу студентам і науковцям заощаджувати час, уникати технічних помилок при оформленні списків літератури, швидко адаптувати роботу до вимог різних журналів та конференцій. Для дослідників у сфері права вони також важливі з точки зору **прозорості й перевірюваності використаних джерел**, адже дозволяють посилатися на актуальні редакції нормативних актів і міжнародних документів, автоматично оновлювати посилання та зберігати великі обсяги правової літератури.

Опанування програм **Zotero, EndNote i Mendeley** є частиною сучасної академічної культури й професійної компетентності майбутніх правників та фахівців у галузі правоохоронної діяльності. Ці інструменти полегшують роботу дослідника, сприяють дотриманню міжнародних стандартів цитування й дозволяють підвищити якість і довіру до наукових робіт.

ТЕМА 9. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ НАУКОВИМИ ПРОЄКТАМИ

1. Поняття наукового проєкту і грантової діяльності

У сучасному науковому середовищі поняття **наукового проєкту** посідає центральне місце, адже саме через проєктний підхід наукові дослідження стають більш структурованими, керованими та результативними. Науковий проєкт можна визначити як **цілеспрямований комплекс взаємопов'язаних наукових робіт, об'єднаних єдиною метою, завданнями, ресурсами та часовими рамками**, спрямованих на отримання нових знань або практичних рішень у певній галузі.

Для юридичної та правоохоронної сфери наукові проєкти особливо важливі, оскільки дозволяють не лише досліджувати актуальні проблеми (наприклад, ефективність правового регулювання, функціонування органів безпеки, дотримання прав людини), а й створювати конкретні рекомендації для удосконалення законодавства та практики його застосування. Наприклад, проєкт із вивчення діяльності антикорупційних органів може призвести до розробки нових адміністративно-правових механізмів контролю та прозорості.

Характерною рисою сучасної науки є її **фінансова залежність від зовнішніх джерел підтримки**. Раніше більшість досліджень фінансувалися державними інституціями, але сьогодні велика частина ресурсів надходить у форматі **грантів**. **Грантова діяльність** – це процес отримання коштів від державних, міжнародних чи приватних організацій на реалізацію наукового проєкту. Гранти дозволяють покривати витрати на проведення досліджень, закупівлю обладнання, організацію експедицій або соціологічних опитувань, оплату праці дослідників, підготовку й видання наукових публікацій.

Умовою отримання гранту є підготовка **грантової заявки**, яка зазвичай містить чітко сформульовані мету та завдання дослідження, опис актуальності та наукової новизни, методології, очікуваних результатів, а також детальний бюджет і графік виконання робіт. Грантодавці оцінюють заявку за низкою критеріїв: відповідність теми пріоритетам програми, обґрунтованість проблеми, якість наукової команди, реалістичність плану та очікуваний вплив результатів.

В Україні діють кілька важливих механізмів підтримки наукових проєктів. Основним інструментом є **Національний фонд досліджень України**, який на конкурсній основі фінансує фундаментальні та прикладні дослідження, зокрема в юридичній та правоохоронній сферах. Додатковими джерелами є програми Міністерства освіти і науки України та регіональні фонди підтримки інновацій. Для молодих учених часто передбачаються спеціальні гранти, що стимулюють розвиток їхніх досліджень і кар'єри.

Велику роль відіграють **міжнародні грантові програми**, що дозволяють інтегрувати українські наукові колективи у глобальний дослідницький простір. Серед найбільш відомих варто відзначити програму **Horizon Europe** Європейського Союзу, яка підтримує інноваційні та міждисциплінарні дослідження; програми **Fulbright** та **DAAD**, що надають можливість академічних обмінів і стажувань; а також гранти міжнародних організацій, таких як **UNDP, USAID, Council of Europe**, що часто орієнтовані на проблеми верховенства права, безпеки та розвитку демократичних інституцій.

Важливою рисою грантової діяльності є **конкурентність**, адже ресурси обмежені, і лише заявки, що відповідають високим стандартам, отримують підтримку. Це стимулює науковців до підвищення якості своїх досліджень, дотримання принципів академічної доброчесності та впровадження інноваційних підходів.

Для студентів і молодих дослідників участь у грантових проєктах має додаткову цінність – це не лише фінансова підтримка, але й можливість набути практичного досвіду у сфері організації досліджень, командної роботи, звітності перед грантодавцями, що є важливими навичками у сучасній науці та професійній діяльності.

2. Етапи реалізації наукового проєкту

Науковий проєкт - це послідовний процес від виникнення ідеї до впровадження результатів у практику. Щоб досягти успіху, науковцю потрібно не лише генерувати ідеї, а й організувати роботу у чіткій логіці, де кожен етап пов'язаний із попереднім і визначає наступний. Для дослідників у сфері права та правоохоронної діяльності ця логіка набуває особливої ваги, адже від належної організації залежить достовірність висновків і

можливість їх реального використання у практиці органів влади та судових установ.

Першим кроком завжди є **ініціювання проєкту**. Воно полягає у виявленні наукової проблеми та обґрунтуванні її актуальності. Наприклад, потреба у вдосконаленні механізмів запобігання корупційним правопорушенням може стати основою для комплексного дослідження. На цьому етапі дослідник формулює початкову ідею, визначає мету й орієнтовні результати, аналізує існуючий стан проблеми у науковій літературі та практиці. Важливо вже тут перевірити відповідність теми пріоритетним напрямам розвитку науки та потребам суспільства.

Другий етап - **планування та проєктування**. Науковці розробляють структуру дослідження, визначають методи, формують команду, готують календарний план робіт і бюджет. На цьому етапі також складається заявка на фінансування у разі грантових конкурсів. Чітке й реалістичне планування є запорукою того, що дослідження буде завершено вчасно та відповідатиме очікуванням грантодавця або установи-замовника.

Третій етап - **реалізація дослідження**, коли відбувається збір і аналіз даних, проведення експериментів або емпіричних досліджень, вивчення законодавства та судової практики, обговорення проміжних результатів на наукових заходах. У правничій сфері це може включати, наприклад, аналіз практики застосування антикорупційного законодавства, проведення інтерв'ю з експертами, моделювання правових механізмів.

Четвертий етап - **моніторинг і контроль**, який триває паралельно з виконанням робіт. Він забезпечує відповідність дослідження плану і дозволяє своєчасно вносити корективи у разі непередбачених обставин, наприклад, зміни законодавчої бази або умов гранту.

П'ятий етап - **поширення та впровадження результатів**. Результати наукового проєкту повинні бути представлені у вигляді публікацій у наукових журналах, тез конференцій, аналітичних звітів і практичних рекомендацій. Особливу вагу має комунікація з потенційними користувачами результатів - органами державної влади, правоохоронними органами, освітніми установами, громадськими організаціями.

3. Фінансування наукових досліджень: державні та міжнародні програми

Фінансування науки визначає не лише темпи розвитку досліджень, а й саму можливість їх здійснення. Україна переживає складний період, коли державний бюджет обмежений через воєнний стан, проте механізми підтримки наукових ідей продовжують діяти. Для студентів і молодих учених це означає, що реальні ресурси можна отримати навіть зараз, якщо знати, куди звертатися і як правильно підготувати заявку.

Головним національним інструментом є **Національний фонд досліджень України (НФДУ)**. Він надає гранти на конкурсній основі, підтримуючи фундаментальні та прикладні дослідження. У 2024 році фонд профінансував дослідження на понад 148 млн грн із передбачених 567 млн грн. Одним із пріоритетів став конкурс **«Дослідницькі інфраструктури»**, завдяки якому оновлюються лабораторії та створюються сучасні умови для досліджень. У 2025 році оголошено конкурс **«Наука для зміцнення обороноздатності і національної безпеки України»**, що демонструє орієнтацію держави на практичні результати, корисні для країни у період війни.

Державна підтримка також надається через **гранти Президента України молодим ученим**, які дають змогу дослідникам віком до 40–45 років отримати фінансування на актуальні теми. Свої програми мають і наукові установи - наприклад, **Національна академія наук України** на 2025–2026 роки передбачила гранти до 1 млн грн на рік для молодих наукових груп.

Однак ресурсів держави не вистачає на всіх, тому дедалі більшу роль відіграють **міжнародні програми**. Однією з найпотужніших є **Horizon Europe** та гранти **Європейської дослідницької ради (ERC)**, які дають українським ученим доступ до міжнародних партнерств та сучасних дослідницьких практик. У 2024 році запроваджено спеціальну ініціативу **ERC for Ukraine**, а програма **MSCA4Ukraine (Marie Skłodowska-Curie Actions)** отримала додаткові €10 млн на стипендії для українських дослідників, у тому числі тих, хто через війну змушений працювати за кордоном.

Варто звернути увагу на **Ukrainian-Swiss Joint Research Programme (JRPs)**, що фінансує спільні проекти українських і швейцарських університетів, а також на програми **DAAD**, які

відкривають можливості стажувань і наукових досліджень у Німеччині. Значну підтримку надають також **USAID, UNDP, Research Council of Norway** та інші донори, що працюють у сферах верховенства права, безпеки й інновацій.

Сучасна система фінансування науки в Україні вчить дослідників працювати за міжнародними стандартами. Конкуренція змушує якісно формулювати проблеми, планувати дослідження, чітко обґрунтовувати бюджет і доводити практичну значущість результатів. Для студентів це не просто джерело грошей - це школа професійного зростання: уміння працювати в команді, управляти проектом, звітувати перед грантодавцями та дотримуватися принципів академічної доброчесності.

Фінансування - це індикатор якості дослідження. У сучасних умовах підтримку отримують ті, хто здатен поєднати наукову ідею з конкретним практичним результатом і показати, що ця робота принесе користь суспільству та державі.

4. Управління результатами і впровадження у практику правоохоронної діяльності

Управління результатами наукових досліджень - це завершальна та надзвичайно відповідальна частина роботи науковця. Саме цей етап визначає, чи залишаться здобуті знання на рівні теоретичних висновків, чи будуть використані для вирішення реальних завдань. Для галузі права та правоохоронної діяльності управління результатами має особливе значення, оскільки від якості їх впровадження залежить ефективність державних політик, рівень безпеки та дотримання прав людини.

Результати дослідження мають бути **структуровані, перевірені та підготовлені до використання**. Це включає внутрішній аудит якості даних, відповідність методології, публікацію результатів у рецензованих виданнях, підготовку звітів для грантодавців та органів управління. Для юридичних і правоохоронних досліджень особливо важливо забезпечити точність даних, посилення на актуальні нормативно-правові акти та обґрунтованість практичних рекомендацій.

Впровадження результатів передбачає **передачу наукових напрацювань користувачам** - державним органам, правоохоронним установам, освітнім закладам. Це може

відбуватись через нормативно-правові пропозиції, методичні рекомендації, створення інструкцій для практичного застосування, а також через підготовку навчальних курсів і тренінгів для працівників органів поліції, митниці, прикордонної служби та суддівського корпусу.

В умовах сучасної України одним із ключових викликів є забезпечення **швидкої адаптації наукових результатів до динамічних змін законодавства та безпекової ситуації**. У цьому контексті важливу роль відіграє цифровізація управління результатами - використання електронних реєстрів, баз даних, систем моніторингу та аналітики, що дозволяють оперативно передавати дані між науковими установами та органами влади.

Значним стимулом для впровадження наукових здобутків є **грантова звітність**. Більшість національних і міжнародних програм вимагають не лише фінансових, а й змістових звітів із доказами впровадження: копіями листів підтримки від органів державної влади, прикладами використання рекомендацій у нормативних документах або рішеннях судів, статистичними показниками ефективності.

Для студентів і молодих науковців цей етап є можливістю побачити **практичну цінність власної праці**. Робота над проектами у сфері правоохоронної діяльності дозволяє безпосередньо впливати на поліпшення правового регулювання, підвищення професійної підготовки кадрів, вдосконалення процедур захисту прав людини в умовах воєнного стану.

Важливим чинником є **зворотний зв'язок із практикою**: після впровадження дослідники мають отримувати інформацію про ефективність запропонованих заходів, що дозволяє удосконалювати наступні дослідження та робить науку інструментом сталого розвитку.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Наука і методологія: поняття, структура, функції

1. Поняття науки як системи знань і соціального інституту
2. Функції науки в сучасному суспільстві та правоохоронній діяльності
3. Методологія науки: рівні, принципи, значення
4. Місце юридичної науки в системі суспільних наук

Тема 2. Методи наукового пізнання

1. Загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія
2. Спеціальні методи правових досліджень
3. Емпіричні методи: спостереження, опитування, анкетування, інтерв'ю
4. Моделювання і прогнозування в юридичних дослідженнях

Тема 3. Наукове дослідження у сфері права: етапи і логіка

1. Постановка проблеми та формулювання теми
2. Вибір об'єкта і предмета дослідження
3. Визначення мети, завдань, гіпотез
4. Планування і структура наукового дослідження

Тема 4. Джерельна база наукового дослідження

1. Нормативно-правові акти як джерела дослідження
2. Наукова література, аналітичні звіти, судова практика
3. Використання міжнародних та порівняльно-правових джерел
4. Правила добору, критичного аналізу та цитування джерел

Тема 5. Організація наукових досліджень у закладах вищої освіти

1. Наукова діяльність у ЗВО: напрями, форми, види
2. Організація досліджень у магістерських програмах
3. Науково-дослідні підрозділи: кафедри, лабораторії, наукові гуртки
4. Роль викладача і студента у науковій діяльності

Тема 6. Науковий стиль і культура дослідження

1. Поняття наукового стилю: мова і термінологія
2. Академічна доброчесність: плагіат, самоплагіат, академічна відповідальність
3. Оформлення наукових текстів за стандартами (ДСТУ, APA, Chicago)
4. Етика і культура наукового спілкування

Тема 7. Форми представлення результатів дослідження

1. Стаття, тези конференцій, монографія, підручник
2. Кваліфікаційні роботи (магістерська, дисертація)
3. Усні форми: доповідь, виступ, презентація
4. Вимоги до структури, мови та аргументації результатів

Тема 8. Сучасні інформаційні технології у наукових дослідженнях

1. Електронні бібліотеки та наукометричні бази (Google Scholar, Scopus, WoS)
2. Антиплагіатні системи і програми перевірки
3. Використання програм для обробки даних (SPSS, Excel, NVivo)
4. Менеджери бібліографії (Zotero, EndNote, Mendeley)

Тема 9. Організація та управління науковими проєктами

1. Поняття наукового проєкту і грантової діяльності
2. Етапи реалізації наукового проєкту
3. Фінансування наукових досліджень: державні та міжнародні програми
4. Управління результатами і впровадження у практику правоохоронної діяльності

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

Тема 1. Наука і методологія: поняття, структура, функції

1. Дайте визначення науки як системи знань і як соціального інституту.
2. Охарактеризуйте основні функції науки у сучасному суспільстві.
3. Які функції науки проявляються у сфері правоохоронної діяльності?
4. Що таке методологія науки та які її рівні?
5. Які принципи методології науки ви знаєте?
6. Яке місце юридичної науки у системі суспільних наук?
7. У чому полягає взаємозв'язок науки та практики у правоохоронній сфері?

Тема 2. Методи наукового пізнання

1. Які загальнонаукові методи дослідження вам відомі?
2. Охарактеризуйте метод аналізу і метод синтезу.
3. Розкрийте відмінність між індукцією та дедукцією.
4. Назвіть спеціальні методи юридичних досліджень.
5. Дайте приклади застосування емпіричних методів у правничій науці.
6. У чому сутність моделювання у науковому дослідженні?
7. Як здійснюється прогнозування в юридичних дослідженнях?

Тема 3. Наукове дослідження у сфері права: етапи і логіка

1. Що означає постановка наукової проблеми?
2. Які вимоги висуваються до формулювання теми дослідження?
3. У чому різниця між об'єктом і предметом дослідження?
4. Як визначаються мета та завдання наукової роботи?
5. Що таке наукова гіпотеза та які її ознаки?
6. Назвіть основні етапи наукового дослідження у сфері права.
7. Охарактеризуйте логіку дослідження від проблеми до висновків.

Тема 4. Джерельна база наукового дослідження

1. Яке значення мають нормативно-правові акти як джерело дослідження?
2. Як використовуються судові рішення у науковій роботі?
3. У чому особливість наукової літератури як джерела дослідження?

4. Яку роль відіграють аналітичні звіти та статистика?
5. Які міжнародні та порівняльно-правові джерела можуть використовуватися у магістерських дослідженнях?
6. Які правила добору та критичного аналізу джерел ви знаєте?
7. У чому полягають основні вимоги до цитування джерел у наукових роботах?

Тема 5. Організація наукових досліджень у закладах вищої освіти

1. Які напрями наукової діяльності існують у закладах вищої освіти?
2. Які основні форми студентської наукової роботи?
3. У чому специфіка організації досліджень у магістратурі?
4. Яку роль у науковій діяльності відіграють кафедри та лабораторії?
5. Як організовується робота наукових гуртків?
6. Яка роль викладача у науковій діяльності студента?
7. Які права та обов'язки має студент у процесі дослідження?

Тема 6. Науковий стиль і культура дослідження

1. Які ознаки характерні для наукового стилю?
2. Яку роль відіграє термінологія у науковій роботі?
3. Що означає поняття академічної доброчесності?
4. Які прояви плагіату та самоплагіату ви знаєте?
5. Які наслідки настають за порушення академічної доброчесності?
6. Які основні стандарти оформлення наукових текстів застосовуються в Україні та світі?
7. Які правила етики наукового спілкування потрібно дотримуватися у правничій спільноті?

Тема 7. Форми представлення результатів дослідження

1. Які основні форми представлення результатів наукової роботи?
2. У чому полягає специфіка наукової статті?
3. Які вимоги висуваються до тез конференцій?
4. Які відмінності має монографія від підручника?
5. Які особливості магістерської кваліфікаційної роботи?
6. Які вимоги ставляться до усного виступу з науковою доповіддю?
7. У чому полягає значення аргументації у науковій роботі?

Тема 8. Сучасні інформаційні технології у наукових дослідженнях

1. Які електронні бібліотеки та бази даних ви знаєте?
2. У чому особливість Google Scholar як науково-пошукової системи?
3. Яке значення мають Scopus і Web of Science для юриста-дослідника?
4. Яке призначення антиплагіатних систем?
5. Які програмні засоби використовуються для обробки статистичних даних?
6. Які можливості дають програми Zotero і Mendeley?
7. Як інформаційні технології змінюють організацію наукової роботи?

Тема 9. Організація та управління науковими проєктами

1. Що таке науковий проєкт і які його ознаки?
2. Які етапи реалізації наукового проєкту ви можете назвати?
3. Що таке грантова діяльність у науці?
4. Які державні програми фінансування науки існують в Україні?
5. Які міжнародні програми підтримують наукові дослідження у сфері права?
6. Які підходи застосовуються до управління результатами дослідження?
7. У чому полягає значення впровадження результатів у практику правоохоронної діяльності?
8. Як оцінюється ефективність наукових проєктів?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Тема 1. Наука і методологія: поняття, структура, функції

1. Підготуйте коротке есе (2-3 стор.) про роль науки як соціального інституту в умовах воєнного стану.
2. Проаналізуйте функції науки у сучасному суспільстві та наведіть приклади їх реалізації в правоохоронній діяльності.
3. Складіть схему «Рівні методології науки» з поясненням кожного рівня.
4. Порівняйте місце юридичної науки в системі суспільних наук із політичною наукою чи соціологією (таблично).

Тема 2. Методи наукового пізнання

1. Поясніть відмінність між аналізом, синтезом, індукцією та дедукцією на прикладі конкретної правової ситуації.
2. Доберіть 3 приклади спеціальних методів правових досліджень та поясніть, де вони застосовуються у правоохоронній практиці.
3. Розробіть анкету для проведення емпіричного дослідження проблеми корупції у сфері публічної служби.
4. Наведіть приклад моделювання правової ситуації та сформулюйте прогноз її розвитку.

Тема 3. Наукове дослідження у сфері права: етапи і логіка

1. Сформулюйте тему магістерського дослідження, визначте її об'єкт, предмет, мету та завдання.
2. Підготуйте план дослідження з 6–8 пунктів для обраної теми.
3. Складіть схему «Логіка наукового дослідження».
4. Проаналізуйте 2 наукові статті з Google Scholar та визначте їх проблематику, мету й гіпотези.

Тема 4. Джерельна база наукового дослідження

1. Підготуйте перелік нормативно-правових актів, що стосуються теми Вашої магістерської роботи.
2. Проведіть аналіз наукових публікацій за обраною темою, виділіть сильні й слабкі сторони.
3. Зробіть порівняльний аналіз українських і міжнародних джерел у сфері правоохоронної діяльності.
4. Напишіть 1 сторінку зразкового списку літератури за ДСТУ 8302:2015.

Тема 5. Організація наукових досліджень у закладах вищої освіти

1. Підготуйте огляд форм і видів наукової діяльності у ЗВО.
2. Опишіть особливості організації наукових досліджень у магістерських програмах за спеціальністю Правоохоронна діяльність.
3. Складіть таблицю «Кафедра -- наукова лабораторія - студентський гурток: функції».
4. Напишіть рефлексію (1 стор.) «Роль викладача і студента у науковому співробітництві».

Тема 6. Науковий стиль і культура дослідження

1. Підготуйте словник термінів (не менше 20) з обраної наукової теми.
2. Проаналізуйте приклади плагіату й самоплагіату, поясніть різницю.
3. Виконайте практикум: оформіть уривок наукового тексту за ДСТУ та АРА.
4. Напишіть есе (1,5–2 стор.) про значення наукової етики для юриста-дослідника.

Тема 7. Форми представлення результатів дослідження

1. Складіть структуру наукової статті та тез конференції.
2. Опишіть вимоги до магістерської роботи.
3. Підготуйте 10-хвилинну презентацію результатів гіпотетичного дослідження.
4. Проаналізуйте 2 статті у фахових журналах: як побудовані їх структура й аргументація.

Тема 8. Сучасні інформаційні технології у наукових дослідженнях

1. Створіть акаунт у Google Scholar і підберіть 5 джерел за темою магістерської роботи.
2. Проведіть перевірку фрагмента власного тексту через систему антиплагіату.
3. Виконайте практичне завдання з обробки даних у Excel (приклад – опитування).
4. Ознайомтеся з програмами Zotero або Mendeley, створіть бібліографічну базу.

Тема 9. Організація та управління науковими проєктами

1. Складіть проєктну заявку (тема, мета, завдання, очікувані результати).
2. Опишіть етапи реалізації наукового проєкту у сфері правоохоронної діяльності.
3. Проаналізуйте одну державну або міжнародну програму фінансування науки.
4. Напишіть есе (1,5 стор.) про практичне впровадження результатів дослідження у правоохоронній сфері.

КЕЙСИ

Тема 1. Наука і методологія: поняття, структура, функції

Кейс 1. У ЗВО створили науковий гурток із правоохоронної тематики. Студенти сперечаються: чи є це елементом науки як соціального інституту, чи це просто додаткова форма навчання.

Завдання: обґрунтувати, які ознаки наукового інституту проявляються у цій ситуації.

Кейс 2. Під час реформи поліції було залучено юристів-науковців для підготовки аналітичних звітів. Політики назвали це «зайвими теоретичними витратами».

Завдання: оцінити функції науки у суспільстві та правоохоронній діяльності.

Кейс 3. Магістрант подав тему дослідження, але викладач сказав, що вона не має методологічного підґрунтя.

Завдання: пояснити, які методологічні рівні необхідно врахувати.

Тема 2. Методи наукового пізнання

Кейс 1. Студент аналізує статистику злочинності і доходить до загальних висновків. Викладач зауважив: «Ти застосував індукцію».

Завдання: пояснити, чим відрізняється індукція від дедукції.

Кейс 2. Під час дослідження корупції в органах поліції студент обрав інтерв'ю з працівниками як метод збору даних.

Завдання: визначити, до якої групи методів належить цей підхід і які його обмеження.

Кейс 3. У роботі про профілактику злочинності магістрант запропонував модель взаємодії поліції та громади.

Завдання: оцінити, яке значення має моделювання в наукових дослідженнях.

Тема 3. Наукове дослідження у сфері права: етапи і логіка

Кейс 1. Магістрант обрав тему «Адміністративні правопорушення у сфері митної діяльності», але у вступі не сформулював завдання дослідження.

Завдання: пояснити, які компоненти обов'язково мають бути у структурі наукової роботи.

Кейс 2. У магістерській роботі студент плутає об'єкт і предмет. Наприклад, пише: «Об'єкт – адміністративна відповідальність, предмет – суспільні відносини».

Завдання: визначити правильне співвідношення між об'єктом і предметом.

Кейс 3. Студент запропонував гіпотезу, що застосування цифрових технологій у митниці зменшить кількість правопорушень.

Завдання: визначити, як перевірити цю гіпотезу.

Тема 4. Джерельна база наукового дослідження

Кейс 1. Магістрант використовує тексти законів із неофіційних сайтів, де норми відрізняються від чинної редакції.

Завдання: пояснити, чому важливо працювати з офіційними джерелами.

Кейс 2. Студент робить посилання лише на статті з інтернету, ігноруючи судову практику.

Завдання: довести значення судових рішень як джерельної бази.

Кейс 3. У роботі використано цитати без зазначення автора й сторінки.

Завдання: вказати, які вимоги академічної доброчесності порушено.

Тема 5. Організація наукових досліджень у закладах вищої освіти

Кейс 1. На кафедрі планується створити наукову лабораторію з кібербезпеки, але студенти не знають, як вона вплине на їхні дослідження.

Завдання: обґрунтувати роль лабораторій у науковій діяльності ЗВО.

Кейс 2. Викладач пропонує студентам писати статті, а вони вважають це додатковим навантаженням.

Завдання: пояснити значення публікацій для магістерської підготовки.

Кейс 3. У науковому гуртку лише кілька активних студентів, решта формально відвідує.

Завдання: запропонувати шляхи підвищення мотивації до наукової роботи.

Тема 6. Науковий стиль і культура дослідження

Кейс 1. Магістрант використав у роботі 10 сторінок чужого тексту без посилань.

Завдання: визначити вид порушення академічної доброчесності.

Кейс 2. У науковій статті студент застосував термінологію з інтернет-блогів.

Завдання: оцінити, наскільки це відповідає вимогам наукового стилю.

Кейс 3. Під час захисту роботи студент критикував опонента у некоректній формі.

Завдання: визначити, які норми наукової етики були порушені.

Тема 7. Форми представлення результатів дослідження

Кейс 1. Студент подав тези конференції на дві сторінки, де не було висновків.

Завдання: пояснити, які структурні елементи має містити теза.

Кейс 2. Магістерська робота студента не містила чіткого практичного значення.

Завдання: оцінити, чому практична цінність важлива для кваліфікаційної роботи.

Кейс 3. На конференції студент прочитав текст дослівно з аркуша, не використовуючи презентацію.

Завдання: визначити недоліки такої форми представлення результатів.

Тема 8. Сучасні інформаційні технології у наукових дослідженнях

Кейс 1. Студент при пошуку літератури користувався лише Google, ігноруючи Scopus і WoS.

Завдання: пояснити обмеженість такого підходу.

Кейс 2. Магістрант перевіряв свою роботу через «Антиплагіат», але проігнорував зауваження системи.

Завдання: оцінити наслідки для академічної доброчесності.

Кейс 3. У дослідженні з криміналістики студент обробляв дані вручну, хоча мав доступ до SPSS.

Завдання: визначити переваги використання сучасного програмного забезпечення.

Тема 9. Організація та управління науковими проєктами

Кейс 1. Група магістрантів отримала завдання підготувати грантову заявку, але обмежилась лише описом теми без бюджету.

Завдання: визначити, які елементи проєкту відсутні.

Кейс 2. Дослідження з антикорупційної тематики завершилося, але результати не були впроваджені у практику.

Завдання: пояснити значення етапу впровадження у науковому проєкті.

Кейс 3. У міжнародному конкурсі студентська група подала проєкт без урахування вимог програми Horizon Europe.

Завдання: оцінити причини відхилення заявки.

ІНТЕРАКТИВНІ ВПРАВИ

Тема 1. Наука і методологія: поняття, структура, функції

«Мозковий штурм»: студенти у групах складають карту функцій науки і презентують приклади їх прояву у правоохоронній діяльності.

Інтерактивна вікторина (Mentimeter, Kahoot): швидкі запитання про місце науки у суспільстві.

Дебати: «Юридична наука - частина суспільних наук чи самостійна система?».

Тема 2. Методи наукового пізнання

Ситуаційна гра: студенти отримують правовий кейс і мають застосувати метод аналізу, синтезу, індукції або дедукції.

Онлайн-опитування: створення міні-анкети в Google Forms і аналіз результатів.

Практикум «Методологічна мозаїка»: групам даються картки з методами, вони підбирають відповідні приклади з правоохоронної практики.

Тема 3. Наукове дослідження у сфері права: етапи і логіка

Інтерактивна карта: побудова спільної схеми «Логіка дослідження» на дошці.

Кейс «Неповне дослідження»: студентам дається приклад плану без мети чи гіпотези - треба виправити.

Рольова гра: група ділиться на «дослідників», «рецензентів» і «читачів», кожен пояснює свою роль у дослідженні.

Тема 4. Джерельна база наукового дослідження

Вправи з пошуку: студенти мають знайти 3 нормативно-правові акти і 2 статті у Google Scholar за заданою темою.

Гра «Джерельна піраміда»: класифікувати джерела від найавторитетніших до другорядних.

Міні-квест: знайти правильний формат цитування для різних видів джерел (закон, стаття, монографія).

Тема 5. Організація наукових досліджень у закладах вищої освіти

Інтерактивна схема: студенти будують карту наукової діяльності у ЗВО (кафедра - лабораторія - гурток).

Рольова гра: «Студент - викладач - завкафедри» щодо організації дослідження.

Моделювання: створення плану роботи наукового гуртка з правоохоронної діяльності.

Тема 6. Науковий стиль і культура дослідження

Вправа «Виправи текст»: студентам дається фрагмент із плагіатом чи неправильними цитатами, вони мають виправити.

Міні-дискусія: «Чи завжди самоплагіат є порушенням доброчесності?».

Онлайн-гра: Quizlet з термінології наукового стилю.

Тема 7. Форми представлення результатів дослідження

Презентаційний батл: групи готують короткі презентації й отримують зворотний зв'язок від інших.

Вправи «Розбери структуру»: аналіз уже готової наукової статті на наявність усіх структурних елементів.

Симуляція конференції: кілька студентів презентують тези, інші - ставлять питання.

Тема 8. Сучасні інформаційні технології у наукових дослідженнях

Практикум у Google Scholar: знайти 5 релевантних статей за ключовими словами.

Вправа «Антиплагіат онлайн»: перевірити текст через доступну систему і обговорити результати.

Робота з менеджерами бібліографії: у Zotero чи Mendeley створити тестову базу джерел.

Тема 9. Організація та управління науковими проєктами

Симуляція грантової заявки: групи готують проєкт і презентують його як конкурсну пропозицію.

Карта «Етапи проєкту»: побудова хронології реалізації наукової ідеї.

Інтерактивна дискусія: «Які результати досліджень можуть бути реально впроваджені у правоохоронну діяльність?».

ТЕМИ ДОПОВІДЕЙ

Тема 1. Наука і методологія: поняття, структура, функції

1. Наука як соціальний інститут і рушій правоохоронних реформ
2. Функції науки в умовах воєнного стану
3. Юридична наука як складова системи суспільних знань
4. Методологія науки як «карта» для дослідника
5. Рівні методології науки у правничих дослідженнях
6. Філософія науки у світлі сучасних викликів
7. Юридична наука у добу штучного інтелекту
8. Роль науки у забезпеченні національної безпеки
9. Інституціоналізація науки в системі правоохоронної освіти

Тема 2. Методи наукового пізнання

1. Аналіз і синтез як основа юридичних досліджень
2. Індукція і дедукція у правничому пізнанні
3. Аналогія у правозастосовній практиці
4. Спеціальні методи юридичних досліджень у сфері правоохоронної діяльності
5. Спостереження як інструмент наукового експерименту
6. Опитування і анкетування у правових дослідженнях
7. Інтерв'ю як метод збору наукових даних
8. Моделювання правових процесів
9. Прогнозування у правовій науці та практиці

Тема 3. Наукове дослідження у сфері права: етапи і логіка

1. Постановка проблеми у юридичному дослідженні
2. Формулювання теми і завдань наукової роботи
3. Об'єкт і предмет правового дослідження
4. Вибір гіпотез у юридичній науці
5. Логіка дослідження від проблеми до висновків
6. Планування структури наукової роботи
7. Методи перевірки наукових гіпотез
8. Системність у правничих дослідженнях
9. Магістерська робота як завершений цикл дослідження

Тема 4. Джерельна база наукового дослідження

1. Нормативно-правові акти як першоджерело юридичної науки
2. Судова практика як емпірична база дослідження
3. Наукова література у підготовці юридичного дослідження
4. Аналітичні звіти як джерело фактологічної інформації

5. Міжнародні правові акти у науковій роботі
6. Порівняльно-правові дослідження як джерело інновацій
7. Критичний аналіз наукових джерел
8. Академічні стандарти цитування у правничих дослідженнях
9. Бази даних як ресурс для юриста-дослідника

Тема 5. Організація наукових досліджень у закладах вищої освіти

1. Наукова діяльність у структурі ЗВО
2. Форми студентської наукової роботи
3. Дослідження у магістерських програмах за спеціальністю 262
4. Роль кафедр у науковій підготовці юристів
5. Наукові лабораторії та їх потенціал для правоохоронних досліджень
6. Наукові гуртки як школа дослідника
7. Викладач як науковий керівник і наставник
8. Студент як суб'єкт наукової діяльності
9. Академічні конкурси і конференції як інструмент розвитку науки

Тема 6. Науковий стиль і культура дослідження

1. Науковий стиль як мова юридичної науки
2. Термінологія у правничих дослідженнях
3. Академічна доброчесність у підготовці наукових робіт
4. Плагіат і самоплагіат у правовій науці
5. Академічна відповідальність у ЗВО
6. Оформлення наукових текстів за ДСТУ
7. Оформлення наукових текстів за АРА і Chicago
8. Етика наукового спілкування у правничому середовищі
9. Культура критики у наукових дискусіях

Тема 7. Форми представлення результатів дослідження

1. Наукова стаття як основна форма представлення результатів
2. Тези конференцій як форма апробації досліджень
3. Монографія у правовій науці
4. Підручник як результат наукової роботи
5. Магістерська робота як форма кваліфікаційного дослідження
6. Дисертація як вищий рівень наукової праці
7. Усна доповідь як форма публічної апробації
8. Презентація наукового дослідження

9. Аргументація у науковому виступі

Тема 8. Сучасні інформаційні технології у наукових дослідженнях

1. Електронні бібліотеки у правничих дослідженнях
2. Google Scholar як інструмент науковця
3. Scopus і WoS як глобальні наукометричні бази
4. Антиплагіатні системи у роботі магістранта
5. Excel як інструмент статистичного аналізу
6. SPSS у юридичних дослідженнях
7. NVivo для якісного аналізу правових даних
8. Менеджери бібліографії Zotero і Mendeley у роботі юриста
9. Інформаційні технології у правоохоронних дослідженнях

Тема 9. Організація та управління науковими проєктами

1. Поняття наукового проєкту у сфері права
2. Грантова діяльність як ресурс розвитку науки
3. Етапи реалізації наукового проєкту у ЗВО
4. Державні програми фінансування науки в Україні
5. Міжнародні програми фінансування юридичних досліджень
6. Управління результатами наукових досліджень
7. Впровадження результатів у правоохоронну діяльність
8. Науковий проєкт як форма співпраці студентів і викладачів
9. Оцінювання ефективності наукових проєктів

ТЕСТИ

Тема 1. Наука і методологія: поняття, структура, функції

1. Яка головна функція науки у суспільстві?
 - а) Розвага
 - б) Пізнання та розвиток знань
 - в) Фінансова діяльність
 - г) Управління бізнесом
2. Методологія науки – це:
 - а) Система випадкових правил
 - б) Сукупність методів, принципів і підходів
 - в) Підручник з історії
 - г) План лекцій
3. Юридична наука належить до:
 - а) Природничих наук
 - б) Гуманітарних і суспільних наук
 - в) Технічних наук
 - г) Фізико-математичних наук
4. Який рівень методології науки є найзагальнішим?
 - а) Філософський
 - б) Загальнонауковий
 - в) Конкретно-науковий
 - г) Технологічний
5. Соціальний інститут науки означає:
 - а) Систему магазинів
 - б) Форму суспільної організації виробництва знань
 - в) Склад архіву
 - г) Галузь економіки

Тема 2. Методи наукового пізнання

1. Аналіз у дослідженні – це:
 - а) Об'єднання елементів
 - б) Поділ об'єкта на складові
 - в) Вивчення історії права
 - г) Узагальнення явищ
2. Індукція – це рух думки:
 - а) Від загального до одиничного
 - б) Від одиничного до загального
 - в) Від минулого до майбутнього
 - г) Від практики до теорії

3. Який метод належить до спеціальних юридичних методів?
 - а) Формально-юридичний
 - б) Хімічний
 - в) Біологічний
 - г) Географічний
4. Емпіричні методи включають:
 - а) Аналіз і синтез
 - б) Анкетування та спостереження
 - в) Індукцію і дедукцію
 - г) Порівняльно-правовий метод
5. Моделювання у науковому дослідженні означає:
 - а) Відтворення реальності у спрощеній формі
 - б) Підрахунок коштів
 - в) Вивчення законів фізики
 - г) Використання художніх засобів

Тема 3. Наукове дослідження у сфері права: етапи і логіка

1. Перший етап наукового дослідження – це:
 - а) Захист результатів
 - б) Постановка проблеми
 - в) Написання висновків
 - г) Оформлення списку літератури
2. Об'єкт дослідження – це:
 - а) Конкретний аспект проблеми
 - б) Загальне явище або процес
 - в) Гіпотеза
 - г) Мета дослідження
3. Предмет дослідження визначає:
 - а) Конкретну сторону об'єкта
 - б) Усі закони держави
 - в) Історію розвитку науки
 - г) Випадкові факти
4. Гіпотеза у науковому дослідженні – це:
 - а) Остаточний висновок
 - б) Припущення, яке треба перевірити
 - в) Питання до аудиторії
 - г) Критика джерел
5. Логіка наукового дослідження передбачає:
 - а) Хаотичний підхід

- б) Послідовність від проблеми до висновків
- в) Імпровізацію
- г) Виключно описовий метод

Тема 4. Джерельна база наукового дослідження

1. Основним джерелом правових досліджень є:
 - а) Газети
 - б) Нормативно-правові акти
 - в) Літературні твори
 - г) Художні фільми
2. Судова практика використовується як:
 - а) Доказ у кримінальній справі
 - б) Емпірична база дослідження
 - в) Засіб розваги
 - г) Елемент художньої літератури
3. До міжнародних джерел належать:
 - а) Конституція України
 - б) Рішення ЄСПЛ
 - в) Рішення місцевих рад
 - г) Тексти виступів політиків
4. Правильне цитування джерел необхідне для:
 - а) Економії часу
 - б) Дотримання академічної доброчесності
 - в) Збільшення обсягу тексту
 - г) Прикрашання роботи
5. Аналітичні звіти можуть бути використані як:
 - а) Художні твори
 - б) Допоміжне джерело фактів
 - в) Замінник підручників
 - г) Юридичні довідники

Тема 5. Організація наукових досліджень у закладах вищої освіти

1. Наукова діяльність у ЗВО включає:
 - а) Тільки лекції
 - б) Форми й напрями досліджень студентів та викладачів
 - в) Лише лабораторні роботи
 - г) Тільки публікацію підручників
2. Яка форма наукової діяльності характерна для студентів?
 - а) Конференції, гуртки, конкурси

- б) Тільки дисертації
- в) Виключно монографії
- г) Лише робота в архівах
- 3. Хто є суб'єктами наукової діяльності у ЗВО?
 - а) Лише викладачі
 - б) Лише аспіранти
 - в) Викладачі і студенти
 - г) Лише адміністрація
- 4. Магістерська програма передбачає:
 - а) Лише відвідування лекцій
 - б) Виконання кваліфікаційного дослідження
 - в) Лише тестування
 - г) Виключно практику
- 5. Який підрозділ ЗВО безпосередньо організовує наукову роботу студентів?
 - а) Бібліотека
 - б) Кафедра
 - в) Деканат
 - г) Бухгалтерія

Тема 6. Науковий стиль і культура дослідження

- 1. Науковий стиль характеризується:
 - а) Емоційністю
 - б) Точністю і логічністю
 - в) Вільними фантазіями
 - г) Літературними образами
- 2. Академічна доброчесність – це:
 - а) Система правил щодо уникнення порушень у науці
 - б) Спосіб скорочення обсягу роботи
 - в) Метод прискорення пошуку джерел
 - г) Вид оформлення таблиць
- 3. Плагіат означає:
 - а) Правильне цитування
 - б) Привласнення чужих результатів
 - в) Використання власних ідей
 - г) Розширення бібліографії
- 4. Самоплагіат – це:
 - а) Використання власних текстів без належного посилання
 - б) Повторення теми в іншій роботі з новими результатами

- в) Розширення власної бібліографії
 - г) Виключно повторення цитат
5. Який стандарт застосовується для оформлення робіт в Україні?
- а) ДСТУ 8302:2015
 - б) ISO 9001
 - в) APA
 - г) MLA

Тема 7. Форми представлення результатів дослідження

1. Основна форма представлення результатів дослідження – це:
 - а) Наукова стаття
 - б) Рекламна стаття
 - в) Газетна колонка
 - г) Соціальна мережа
2. Тези конференцій виконують функцію:
 - а) Скороченого викладу результатів
 - б) Повної монографії
 - в) Нормативного акта
 - г) Рішення суду
3. Магістерська робота – це:
 - а) Художній твір
 - б) Кваліфікаційне дослідження
 - в) Нормативний акт
 - г) Навчальна програма
4. Усна форма представлення результатів включає:
 - а) Доповідь і презентацію
 - б) Лише дисертацію
 - в) Тільки реферат
 - г) Лише підручник
5. Який критерій є ключовим для наукового виступу?
 - а) Аргументованість
 - б) Емоційність
 - в) Лаконічність жартів
 - г) Політична спрямованість

Тема 8. Сучасні інформаційні технології у наукових дослідженнях

1. Google Scholar – це:
 - а) Соціальна мережа
 - б) Науково-пошукова система
 - в) Освітня платформа для шкіл
 - г) Сервіс відеоконференцій
2. Scopus і WoS – це:
 - а) Міжнародні наукометричні бази
 - б) Програми для обробки даних
 - в) Бібліотечні каталоги
 - г) Пошукові системи для розваг
3. Система «Антиплагіат» використовується для:
 - а) Аналізу законодавства
 - б) Виявлення текстових запозичень
 - в) Підрахунку статистики
 - г) Створення презентацій
4. Програма SPSS призначена для:
 - а) Якісного аналізу текстів
 - б) Статистичного аналізу даних
 - в) Перекладу іншими мовами
 - г) Створення таблиць у Word
5. Zotero і Mendeley – це:
 - а) Менеджери бібліографії
 - б) Системи пошуку правових актів
 - в) Сервіси перекладу
 - г) Онлайн-курси

Тема 9. Організація та управління науковими проєктами

1. Науковий проєкт – це:
 - а) Розважальна подія
 - б) Організована дослідницька діяльність із чіткими етапами
 - в) Літературний твір
 - г) Юридичний акт
2. Грантова діяльність означає:
 - а) Фінансування досліджень за конкурсом
 - б) Видачу дипломів студентам
 - в) Оформлення довідок
 - г) Виключно організацію лекцій

3. Який перший етап наукового проєкту?
 - а) Публікація результатів
 - б) Визначення проблеми та цілей
 - в) Оформлення списку літератури
 - г) Презентація роботи
4. Впровадження результатів у правоохоронну діяльність означає:
 - а) Використання досліджень у практиці органів правопорядку
 - б) Збільшення кількості студентів
 - в) Організацію конференції
 - г) Переклад роботи іншими мовами
5. Міжнародні програми фінансування науки – це:
 - а) Horizon Europe, Erasmus+
 - б) Facebook і Twitter
 - в) Google Scholar
 - г) Програми бібліотек

ГЛОСАРІЙ

1. Академічна доброчесність -система етичних і правових норм у науковій діяльності, що забезпечує довіру до результатів досліджень.
2. Академічна відповідальність -наслідки для здобувача чи науковця у разі порушення принципів доброчесності.
3. Аналіз -метод дослідження, що полягає у розкладі об'єкта на складові.
4. Анкетування -метод збору соціально-правової інформації за допомогою спеціально складених питань.
5. Антиплагіат -технології перевірки текстів на наявність запозичень.
6. Аргументація -обґрунтування наукових тверджень через докази й логіку.
7. Аспірантура -форма підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти.
8. Валідність -відповідність результатів дослідження його цілям і завданням.
9. Версія наукова -припущення, що потребує перевірки в процесі дослідження.
10. Вибірка -сукупність одиниць, що відбираються для емпіричного аналізу.
11. Висновок -кінцевий результат наукового дослідження, сформульований у підсумку.
12. Гіпотеза -науково обґрунтоване припущення про можливі закономірності.
13. Дедукція -логічний метод переходу від загального до конкретного.
14. Дисертація -кваліфікаційна наукова робота для здобуття наукового ступеня.
15. Джерельна база -сукупність джерел, що забезпечують наукове дослідження.
16. Закон -нормативно-правовий акт вищої юридичної сили.
17. Ідея -вихідне положення або концепція дослідження.
18. Індксація цитування -показник поширення та визнання наукових праць.
19. Індукція -метод узагальнення від одиничних фактів до загальних висновків.

20. Інновація -нововведення у сфері науки чи практики.
21. Інституційна наука -організаційна форма розвитку наукових знань.
22. Кафедра -базовий підрозділ закладу вищої освіти, що здійснює наукову діяльність.
23. Кваліфікаційна робота -науково-дослідний документ студента.
24. Кейс-метод -навчальний метод аналізу конкретних ситуацій.
25. Класифікація -упорядкування об'єктів за певними ознаками.
26. Когорта -група досліджуваних осіб зі спільними характеристиками.
27. Компетентність -інтегрована здатність застосовувати знання і вміння.
28. Концепція -система поглядів, що визначає підхід до дослідження.
29. Контент-аналіз -метод вивчення текстової чи візуальної інформації.
30. Контрольна група -група для порівняння результатів експерименту.
31. Кореляція -статистичний зв'язок між двома чи більше змінними.
32. Критичний аналіз -оцінка джерел із виявленням сильних і слабких сторін.
33. Літературний огляд -аналіз наукових джерел за темою.
34. Математичне моделювання -використання математичних методів для опису явищ.
35. Метод -спосіб наукового пізнання.
36. Методика -система прийомів для реалізації методу.
37. Мета дослідження -основний орієнтир наукової роботи.
38. Моделювання -створення умовного образу об'єкта для вивчення.
39. Монографія -наукове видання, що висвітлює окрему проблему.
40. Наукометрія -кількісні методи оцінки наукових результатів.
41. Наукова новизна -елемент, що відрізняє роботу від попередніх досліджень.
42. Наукова школа -колектив дослідників певного напрямку.
43. Наукова стаття -основна форма оприлюднення результатів.
44. Науковий стиль -особлива система мови і термінології.

45. Науковий проєкт -організована форма дослідження з визначеними етапами.
46. Нормативно-правова база -закони та підзаконні акти, що регулюють сферу.
47. Об'єкт дослідження -явище або процес, що вивчається.
48. Опитування -метод збору інформації через питання.
49. Організація науки -система форм і засобів управління дослідженнями.
50. Оригінальність -самостійність і неповторність дослідження.
51. Парадигма -загальноприйнята система наукових уявлень.
52. Педагогічний експеримент -перевірка методики у навчальному процесі.
53. Перспектива дослідження -напрямок подальших наукових пошуків.
54. План дослідження -структурований опис етапів роботи.
55. Плагіат -привласнення чужих ідей або текстів.
56. Порівняльний метод -дослідження шляхом зіставлення об'єктів.
57. Постановка проблеми -визначення наукової суперечності.
58. Практична значущість -можливість використання результатів у діяльності.
59. Предмет дослідження -конкретний аспект об'єкта.
60. Презентація -усна чи візуальна форма представлення результатів.
61. Прогнозування -передбачення тенденцій розвитку явища.
62. Публікація -форма оприлюднення результатів.
63. Публічний виступ -усне донесення результатів дослідження.
64. Реплікація -повторення дослідження з перевіркою результатів.
65. Результати дослідження -нові знання, отримані в процесі роботи.
66. Реферат -стислий виклад наукової проблеми.
67. Рецензування -експертна оцінка наукової роботи.
68. Система науки -сукупність знань, інститутів, методів.
69. Семінар -форма навчального заняття з дискусіями.
70. Соціологічне опитування -метод збору інформації у суспільстві.
71. Стандарти цитування -правила посилання на джерела (APA, ДСТУ).

72. Статистика -кількісне відображення закономірностей.
73. Стратегія дослідження -загальний підхід до вивчення проблеми.
74. Структура роботи -побудова наукового тексту.
75. Суб'єкт наукової діяльності -особа чи колектив, що здійснює дослідження.
76. Судова практика -рішення судів як джерело дослідження.
77. Тема дослідження -формулювання проблемного поля.
78. Термінологія -система понять у певній науці.
79. Тестування -метод перевірки гіпотез або рівня знань.
80. Транспарентність -відкритість і доступність результатів.
81. Тренд -загальна тенденція розвитку науки.
82. Узагальнення -виведення спільних ознак явищ.
83. Управління знаннями -системна організація та використання наукової інформації.
84. Функція науки -роль науки у суспільстві.
85. Характеристика дослідження -опис сутності й завдань.
86. Цитування -відтворення фрагментів тексту з посиланням.
87. Явище -об'єктивно існуючий процес чи подія, що підлягає дослідженню.
88. Якість дослідження -рівень відповідності вимогам науковості.
89. Юридична наука -система знань про право і правові явища.
90. Юридична практика -діяльність із застосування норм права.
91. Юридичне моделювання -створення умовних конструкцій для правового аналізу.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Поняття науки
2. Функції науки
3. Методологія науки
4. Структура методології науки
5. Місце юридичної науки у системі наук
6. Рівні методології науки
7. Принципи наукового пізнання
8. Взаємозв'язок науки та суспільства
9. Юридична наука і правоохоронна діяльність
10. Наука як соціальний інститут
11. Метод аналізу
12. Метод синтезу
13. Індукція
14. Дедукція
15. Метод аналогії
16. Формально-юридичний метод
17. Порівняльно-правовий метод
18. Соціологічний метод у праві
19. Спостереження
20. Опитування
21. Анкетування
22. Інтерв'ю як метод
23. Моделювання у праві
24. Прогнозування правових процесів
25. Емпіричні методи наукового дослідження
26. Значення спеціальних методів права
27. Методи збору інформації
28. Логічні методи пізнання
29. Практичні методи у правоохоронних дослідженнях
30. Комплексність методів дослідження
31. Постановка наукової проблеми
32. Формулювання теми дослідження
33. Об'єкт дослідження
34. Предмет дослідження
35. Визначення мети дослідження
36. Завдання дослідження
37. Гіпотеза дослідження

38. Планування дослідження
39. Структура наукової роботи
40. Логіка наукового пізнання
41. Нормативно-правові акти як джерела
42. Конституція як джерело дослідження
43. Судова практика як джерело
44. Наукова література
45. Аналітичні звіти
46. Статистичні дані як джерело
47. Міжнародні акти як джерела права
48. Порівняльно-правові джерела
49. Правила добору джерел
50. Правила цитування джерел
51. Наукова діяльність у ЗВО
52. Форми студентської науки
53. Організація досліджень у магістратурі
54. Роль кафедри у науці
55. Лабораторії у дослідженнях
56. Наукові гуртки
57. Роль викладача в науковій діяльності
58. Роль студента як дослідника
59. Академічні конкурси
60. Конференції у науковій підготовці
61. Науковий стиль
62. Особливості мови науки
63. Юридична термінологія
64. Академічна доброчесність
65. Поняття плагіату
66. Самоплагіат
67. Відповідальність за порушення доброчесності
68. Стандарти оформлення робіт (ДСТУ)
69. Стандарти APA, Chicago
70. Етика наукового спілкування
71. Наукова стаття
72. Тези конференцій
73. Монографія
74. Підручник як форма дослідження
75. Магістерська робота
76. Дисертація

77. Усна доповідь
78. Презентація результатів
79. Вимоги до аргументації
80. Апробація результатів дослідження
81. Електронні бібліотеки
82. Google Scholar
83. Scopus і WoS
84. Системи антиплагіату
85. Excel у науковій роботі
86. SPSS у правничих дослідженнях
87. NVivo як інструмент аналізу
88. Zotero як менеджер бібліографії
89. EndNote і Mendeley
90. Інформаційні технології у наукових дослідженнях

ЛІТЕРАТУРА

Нормативні акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96- ВР. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254K/96-BD>.
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 No 1556-VII (із змінами).URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
3. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 No 2657-XII (із змінами).URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.
4. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015(із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
6. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

Підручники, посібники, наукові праці:

- 1.Вадинський С. Є., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень.: навч.посіб .Суми: СумДПУ, 2016. 260 с
- 2.Вихрущ В. О., Козловський Ю. М. Методологія та методика наукового дослідження: підручник. Львів: Вид-во Львів. політехн., 2020. 335 с.
- 3.Возняковська К.А., Цуркан-Сайфуліна Ю.В., Латковська Т.А. Методичні рекомендації щодо виконання, оформлення та захисту курсових робіт. Чернівці: Чернівецький навчально-науковий юридичний інститут Національного університету «Одеська юридична академія», 2024. 45 с.
4. Гуторов О.І. Методологія та організація науковихдосліджень: навчальний посібник. Харків: ХНАУ, 2017. 272 с.
- 5.Данильян О. Г., Дзьобань О. В. Методологія наукових досліджень:Підручник. Харків: Право, 2019. 368 с.
- 6.Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Науково-дослідницька діяльність у сфері правознавства: навчальний посібник. Харків: Право, 2024. 342 с.
- 7.Корягін М. В. Основи наукових досліджень : навч. вид. / М. В. Корягін, М. Ю. Чік. – Київ : Алерта, 2019. – 543 с.

8. Ліпич Л.Г. Методологія та організація наукових досліджень (галузі знань: 05 – соціальні та поведінкові науки, 07 – управління та адміністрування) : навч. посіб. та ін. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 220 с

9. Малигіна В. Д., Холодова О. Ю., Акімова Л. М. Методологія наукових досліджень: монографія. Рівне : НУВГП, 2016. 247 с.

10. Мальська М. П. Організація наукових досліджень: навчальний посібник / М. П. Мальська, І.Г. Пандяк. – К: ТОВ «Видавництво «Центр учбової літератури», 2017. – 136 с

11. Медвідь В. Ю. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях) : навч. посіб. / Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. – Суми : СНАУ, 2020. – 220 с.

12. Мокін Б.І. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. 2-е вид., змін. та доп. Вінниця:ВНТУ, 2015. 317 с.

13. Омельчук С. Бути чесним у навчанні й науці. Експрес-курс з академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти: Навчальний посібник. Херсон, 2021. 80 с.

14. Самсонов В.В., Сільвестров А.М., Тачиніна О.М. Методологія наукових досліджень та приклади її використання: навч. посібник. К.: НУХТ, 2022. 385 с.

15. Сурмін Ю. Майстерня вченого: Підручник для науковця. Київ: Навч. метод центр освіти в Україні, 2006. С.120-207.

16. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація : навч.-метод. посіб. / Ю. П. Сурмін. – Київ : НАДУ, 2008. – 184 с.

17. Цуркан-Сайфуліна Ю.В, Агатій Ю.Д. Академічна доброчесність як складова професійної етики в контексті глобалізації освіти. Право і суспільство. 2024. №4. С. 359-363.

18. Цуркан-Сайфуліна Ю.В. Академічна доброчесність та професійна етика: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня; галузь знань - 08 «Право», спеціальність - 081 «Право». Чернівці, 2024. 50 с.

19. Цуркан-Сайфуліна Ю. В. Креативність правового мислення як складова правового розвитку. Науковий вісник приватного та публічного право. 2023. № 1. С. 24-29. DOI 10.32782/2663-5666.2023.1.4 http://pp-law.in.ua/archive/1_2023/4.pdf

Допоміжна:

1. Dudchenko V.V., Tsurkan-Saifulina Y.V., Vit-man K.M. Legal tech: unravelling the nature and purpose of modern law in the digital era. Social & legal studion. 2023, 6 (3), P. 24-31.
3. Tsurkan-Saifulina Y. V., Popelnytska Y. D. Dis-crimination and Rights Violations of Minorities in Ukraine: Evaluating Ethno-National Policies for Reform. Pakistan Journal of Criminology. 2023, Vol. 15, No. 04, October-December. P. 29-47.

2. Dudchenko V.V., Tsurkan-Saifulina Y.V., Vit-man K.M., Kresina I.O., Kresin O.V. Strategic guidelines of ethno-national policy of Ukraine: political and legal aspects // Вісник Національної академії правових наук України. Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine. 2021. № 4. С. 52-61.

3. Dudchenko V.V., Tsurkan-Saifulina Y.V., Vitman K.M. Legal tech: unravelling the nature and purpose of modern law in the digital era. Social & legal studion. 2023, 6 (3), P. 24-31.
URL:

<https://sls-journal.com.ua/en/journals/tom-6-3-2023/legal-tech-rozgradka-prirodi-ta-priznachennya-suchasnogo-prava-v-tsifrovu-epokhu>

4. Tsurkan-Saifulina Y. V., Stupak M. H. Psycho-logical Readiness as a Component of Professional Training of Future Lawyers. Social and Legal Studios. 2022. Vol. 5, No. 3, 76-82. DOI: 10.32518/2617-4162-2022-5-3-76-82

5. Близнюк А. С., Безверха Т. М. Оформлення видання : Посібник для студентів відділення "Видавнича справа та редагування". Житомир: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2007. 48 с. URL: <http://surl.li/ssxdk>

6. Гуткевич С. О. Пугачова К. М. Магістерська робота: методика написання та захисту: навчальний посібник по методиці написання магістерської роботи. Київ : Видавничий дім "Гельветика", 2017. 200 с

7. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методи правового дослідження. Соціологія права: енциклопедичний словник / Л. М. Герасіна, О. Ю. Панфілов, В. Л. Погрібна та ін.; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2020. С. 539-542.

8. Дегтярьов А. В., Кокодій М. Г., Маслов В. О. Основи наукових досліджень: навчальний посібник. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 78 с

9. Кулешов С. Г. Загальне документознавство: навчальний

посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Києво-Могилян. акад., 2012. 122 с.

10. Левченко О. Науковий стиль: культура мовлення: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. 204 с.

11. Лупаренко Л.А. Інструментарій виявлення плагіату в наукових роботах: аналіз програмних рішень. Інформаційні технології і засоби навчання, 2 (40). стор. 151-169.

12. Маккейн Д., Павела Г. Принципова боротьба за академічну доброчесність – думка професорів Центру академічної доброчесності [електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: <http://www.saiup.org.ua/resursy/pryntsyypova-borotba-za-akademichnu-dobrochesnistdumka-profesorivtsentru-akademichnoyi-dobrochesnosti/>

оптимізація системно-інформаційної підтримки. Вісник Національної

13. Романова А. С. Проблеми філософсько-правових наукових досліджень: практикум для здобувачів освіти третього (освіт.-наук.) рівня вищ. Освіти спец. 081 «Право» галузі знань 08 «Право». Львів: Растр-7, 2023. 188 с

14. Соловйов С. М. Основи наукових досліджень: навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2007. 176 с

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

www.president.gov.ua – Президент України

Законодавча влада

www.rada.gov.ua – Верховна Рада України

www.ombudsman.kiev.ua – Уповноважений Верховної Ради з прав людини

Виконавча влада

www.kmu.gov.ua – Кабінет Міністрів України

www.minjust.gov.ua – Міністерство юстиції України

Судова влада

www.scourt.gov.ua – Верховний Суд

www.ccu.gov.ua – Конституційний Суд України

Інші державні органи

www.gr.gov.ua – Офіс Генерального прокурора

Рекомендовані науково-аналітичні ресурси

www.niss.gov.ua – Національний інститут стратегічних досліджень

www.parlament.org.ua/ – Лабораторія законодавчих ініціатив

www.dspace.onua.edu.ua – eNUOLAIR репозитарій (архів) НУ ОЮА.

www.nbuv.gov.ua/ – Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.

www.nlu.org.ua/ – Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого.

scholar.google.com - Пошукова система Google Академія (Google Scholar).

Міжнародні видання:

1. Hervey, T., Cryer, R., & Sokhi-Bulley, B. (2007). Legal Research Methodologies in European Union and International Law: Research Notes (Part 1). *Journal of Contemporary European Research*, 3(2), 161–165. <https://doi.org/10.30950/jcer.v3i2.50>

2. Hervey, T., Cryer, R., & Sokhi-Bulley, B. (2008). Legal Research Methodologies in European Union and International Law: Research Notes (Part 2). *Journal of Contemporary European Research*, 4(1), 48–51. <https://doi.org/10.30950/jcer.v4i1.96>

3. Gentile, G. (2024). Research Method(s) in EU Law: Some Critical Reflections and an Untold Story. In D. Naurin, U. Sadl, & J. Zgliniski (Eds.), *Empirical Legal Studies in EU Law* (forthcoming). Available at SSRN. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4961913>

4. De Witte, B. (2022). Legal Methods for the Study of EU Institutional Practice. *European Constitutional Law Review*, 18(4), 637–656. <https://doi.org/10.1017/S157401962200044X>

5. Claassen, J. (2024). Doctrinal and Empirical Perspectives on Preliminary References to the European Court of Justice: Separate Worlds, Unanswered Questions. *European Journal of Legal Studies*, 15(2), 19–35. <https://doi.org/10.2924/EJLS.2023.021>

Навчально-методичне видання

Методологія та організація наукових досліджень:
Навчально-методичний посібник до програми підготовки
здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
спеціальності (262 «Правоохоронна діяльність»)/Цуркан-
Сайфуліна Ю.В., Чернівці, 2025. 115с.

В авторській редакції

Підп. до друку 30.06.2025.

Формат 60х84/16. Папір офс. Гарнітура Times New Roman
Суг.

Друк офс. Ум. друк. арк. Обл.-вид. арк.

Тираж 100 пр. Ціна договірна